

DeFarver

NR. 88 - EFTERÅR - 2020

MAGASINET OM FARVER OG KULØR

FARVEPRISEN GIK TIL
LUNDEHUSSKOLEN

ULTRAMARINBLÅT
ATELIER GENSKABT

HISTORISK VINGESUS PÅ
HOTEL I HORSSENS

Mere end et beskrivelsesværktøj

Med MBA får du gratis anvisninger på både nybehandlinger og restaureringer

MBA er byggebranchens eneste og største neutrale anvisningsværktøj, når det gælder anvisninger på såvel nybehandlinger og renoveringer.

Hver måned henter mere end 4000 branchefolk beskrivelser, tekniske artikler, prøvemetoder eller kvalitetssikrings materialer på **mba.malermestre.dk**

Det er gratis, og hvis du har brug for faglig assistance udover, hvad du kan finde her, så kommer du let i kontakt med vores eksperter.

Malerfagets
Behandlingsanvisninger

UDGIVER:

DeFarver 27. årgang, nr. 88 er et magasin udgivet af branche- og arbejdsgiverorganisationen Danske Malermestre.

REDAKTION:

Henrik Terney, DJ (ansvh.)

Annika Ipsen, DJ

Danske Malermestre

Islands Brygge 26, 2300 København S

T: 3263 0370

E: redaktionen@malermestre.dk

www.malermestre.dk

DESIGN OG TILRETTELÆGNING:

Helle Rindom / Exponent as

TRYK:

Kailow

ANNONCER:

Peter Graah

Rådhusvej 1 - 3520 Farum

T: 4495 9018 / F: 4495 9041

E: graah@image.dk

Deadline for annoncemateriale til sommer-nummeret er fredag 16. april 2021.

ABONNEMENT:

1/1 år: Kr. 125,-

UDGIVELSER:

DeFarver udkommer 2 x årligt i juni og december.

DISTRIBUERET OPLAG I ALT: 7748 ekspl.

ISBN: 0908-9926

Medlem af Dansk Fagpresse og tilsluttet Fagpressens Mediekontrol.

COVER: Aulaen på Lundehusskolen - vinder af Farveprisen 2020. **FOTO:** Laura Stamer.

Indhold

- 05 Leder
- 06 Nøje afstemt arkitektur, materialer og farver
- 14 NB! Lidt af hvert
- 16 Grøn bort gennem hele hotellet
- 22 Byens ansigt
- 28 Billedhuggerens atelier genskabt i funklende ultramarin
- 36 Lysets kirke
- 42 Guld, italienske eksperter og historisk vingesus
- 50 Fasangården genskabt med tapeter som i 1828
- 56 Indkaldelse til farvepris
- 58 Næste nummer
- 59 Mba nyhedsbrev

DANSKE MALERMESTRE INDKALDER ANSØGNINGER TIL

FARVE PRISEN 2021

På **www.malermestre.dk** kan du rekvirere brochuren »**Farveprisen 2021**« og læse om, hvordan du deltager i konkurrencen.

**Ansøgningsfrist: Senest mandag
1. februar 2021 kl. 12.00.**

Danske Malermestre
Islands Brygge 26
2300 København S

Galoperende galimatias

Det er nok ikke det første, man tænker over, når man som læser sidder og bladrer i De Farver, men der er gået et stort arbejde forud for de flotte billeder, der er trykt på det glittede papir. De flotte vægge, lofterne, panelerne, trappens balustre ... De afstemte farver og nuancer samt ikke mindst de levende, spændende og inspirerende omgivelser og miljøer ... Det er jo ikke sådan, at man er gået i seng og stået op til noget helt nyt. Der ligger mange timers, hårdt arbejde, før vi kommer forbi sammen med vores fotografer. De flotte billeder viser jo alene resultatet efter at låget blev sat på spandene og penslerne rensat af; ikke malerens arbejde, den lange, slidsomme proces, der gik forud.

Og som journalister til dette magasin har vi det privilegium at se arbejdet »rigtigt« – og det er en endnu større oplevelse end at læse om det. Vi mødes med de dygtige håndværkere og de glade kunder. Og vi får lov til at se håndværket og de gamle teknikker folde sig ud. Et håndens værk som er en del af en gammel kulturhistorie, der strækker sig tilbage gennem tiderne. På den måde er vi heldigere stillet end læserne.

Men malearbejde i dagens Danmark er jo andet og meget mere end historier og flotte billeder. Det er i stort omfang også nybyggeri og store byggepladser. Her er behandlingerne ofte hverken farverige eller det fulde udtræk frem til dækket, lukket, glat og jævn flade. Men i ni ud af ti tilfælde er det pænt og ordentligt.

At det overhovedet er muligt at levere pænt og ordentligt arbejde i dagens byggeri, er desværre et af de spørgsmål der vanskeligt lader sig besvare. For at besøge en moderne byg-

geplads er – med malerens briller – en trist oplevelse. Håndværkerne arbejder side om side ... Der skal bygges, saves, slibes og støbes – og males på samme tid. Byggematerialer bliver stablet op af de nymalede vægge og gulvene flyder tit med affald. Og byggeledelsen, der som sin fornemmeste opgave skal lede byggeprocessen og sikre, at alle håndværkerne fik mulighed for at udføre deres arbejde bedst muligt, er fraværende. I hvert fald indtil malearbejdet skal afleveres, så melder de sig på banen og konkluderer, at der er tale om elendigt malearbejde, og at det skal laves om.

Maleentreprisen er ikke den største post i enterprisesummen. Ikke desto mindre er det den del af byggeriet, der er synligt for alle, og det er den del, der i afleveringsøjeblikket fylder mest. Malerens kit skjuler tømrerens skidt, som det hed sig for år tilbage. Og malerfaget i Danmark bruger astronomiske summer på efterreparationer og udbedring af skader efter andre håndværkere samtidig med, at de forhold, maleren bliver budt til at udføre arbejdet, er under al kritik.

Malearbejdet i nybyggeri i dagens Danmark bliver langt hen ad vejen udført på trods af forholdene. Men at det overhovedet er muligt at male så pænt og ordentligt, som tilfældet faktisk er, er en gåde på linje med universets opståen. Og at blive mødt med blå tape i det omfang, som er tilfældet her (se også mba Nyt sidst i dette magasin) er en hån. Skulle resultatet være så ringe, som antallet af markeringer lader antyde, burde byggeledelsen nok have skredet til handling og løst maleren fra entreprisen på et tidligere tidspunkt.

Terry

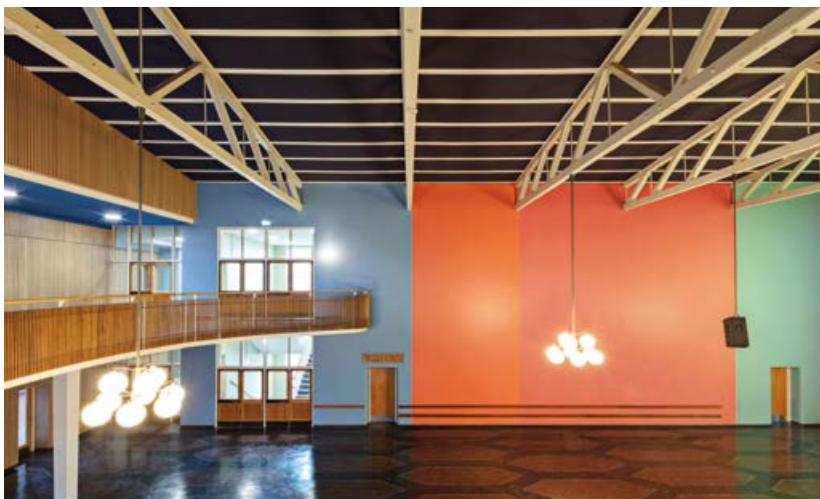

ARKITEKTUR, MATERIALER OG FARVER

nøje afstemt

FARVEPRISEN 2020 GIK I ÅR TIL BILLEDKUNSTNER
MALENE BACH, DER I RENOVERINGEN AF LUNDEHUS-
SKOLEN I EMDRUP VED KØBENHAVN SOM ALTID MED
FARVERNE HAR FASTHOLDT OG FORSTÆRKET DE
ARKITEKTONISKE OG MATERIALEMÆSSIGE KVALITE-
TER, SOM SKOLEN VAR FØDT MED.

... nøje afstemt

Når billedkunstner Malene Bach arbejder, bruger hun farver til at rydde op i arkitekturen, fremhæve de oprindelige materialemæssige kvaliteter og tydeliggøre rummenes opbygning. Det har hun også gjort på Lundehusskolen i Emdrup i København – og vundet Farveprisen 2020 for med omhu og omtanke nøjagtigt at have afstemt og doseret farver i helhedsrenoveringen af skolens gulve, lofter og vægge.

– En del af min metode er, at finde tilbage til de historiske kvaliteter i bygningen, det der giver den værdi og fremhæver dens særegenhed. Min intention og håb er, at bygningen skal give noget til dem, der skal yde noget her – børnene, lærerne og ledelsen. Farverne skal understøtte arkitekturen, så bygningens kvaliteter bliver fremhævet, siger Malene Bach, der arbejder inden for feltet integreret kunst, hvor kunsten er en del af rummet og bygningsværket og æstetisk bearbejdning af det enkelte rums funktionalitet. Hun udstiller både i Danmark og i udlandet.

AKTUEL OG HISTORISK FARVEPALETTE

Det er arkitekt Poul Holsøe, som også var stadsarkitekt i København, der har tegnet Lundehusskolen fra 1940. Malene Bach har ikke lavet en historisk korrekt gengivelse af farverne, men lavet en nyfortolkning.

– Jeg har udviklet en farvepalet fra perioden omkring 40'erne, hvor skolen oprindeligt blev bygget. Det skal ikke være historisk korrekt, men bygningens oprindelige afsæt er vigtig for skolens identitet – og derfor har jeg arbejdet med en palette, der afspejler fortiden, men i et nutidigt perspektiv. Metoden for farvesætningen er også en sampling af detaljer og principper, som jeg har set i andre sammenhænge, der fremhæver arkitektoniske, koloristiske, funktionelle og lysmæssige forhold, her samlet i en ny sammehæng, forklarer Malene Bach.

På Poul Holsøes tid ville der være valgt en enkelt eller to nuancer. Faktisk har Malene Bach arbejdet med cirka 20 forskellige farver

Farvepaletten på Lundebusskolen skal være en helhed – farverne i et rum skal etablere et sammenbælgende univers med farverne i de tilstødende rum.

i vægpaletten, udover lofter, gulve, gardiner og indbygget inventar. Flere af farverne fra inventaret og andre materialer er gentaget i vægpaletten og omvendt. Der er arbejdet med forskellige blandingsfarver, som har mange nuancer i sig, og som hele tiden kan ses gennem de smukke oprindelige glasdøre rundt omkring på skolen. Farverne og nuancerne matcher hinanden, supplerer og forstærker hinanden. Farverne snakker med hinanden.

Farverne i lofterne i den smukke aula er mættede farver. Loftet, der går over to etager, er blå og loftet under balkonen er rød. De står fuldstændigt skarpe modsat alle andre farver, der som nævnt omfavner og inkluderer de andre farver i sit farverum.

OPBYGGER FARVEHIERARKIER

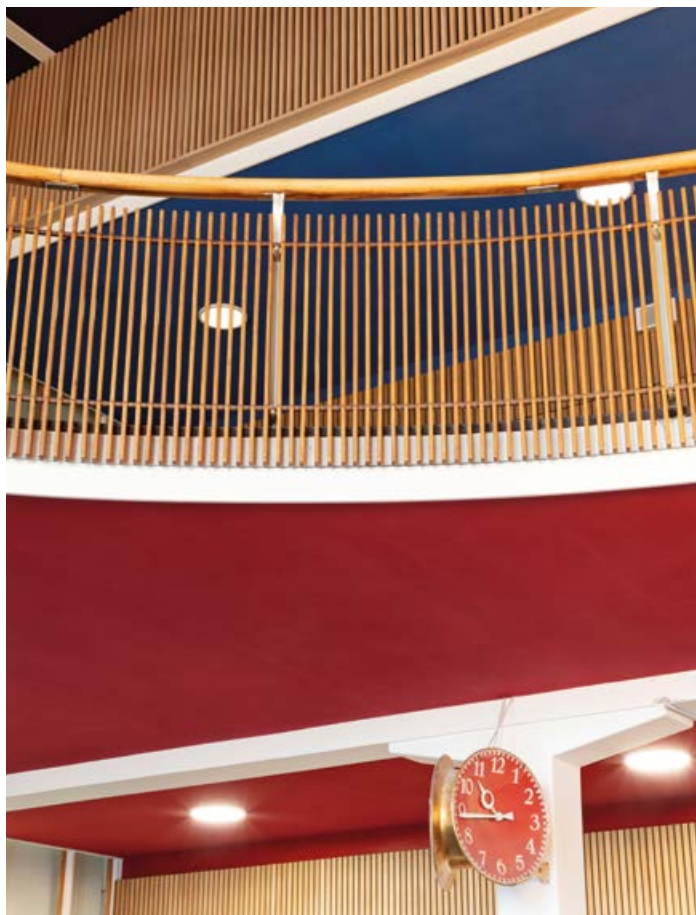
Overordnet forbinder Malene Bach i et hele arkitekturen, materialerne og byggeriets forløb. Der er arbejdet konsekvent med at fastholde og forstærke de arkitektoniske og materialemæssige kvaliteter, som skolen er født med. Den rumlige organisering tydeliggøres.

– Aulaen er et godt eksempel på det. Bjælkerne i loftet bliver rettesnoren for, hvor der er farveskift på væggene. Ligesom farvesætningen er lodret for at fremhæve højden over de to etager. Farverne følger bygningens struktur. De lodrette delinger samler altså rummets højde – og det understøtter arkitekturens kvalitet, forklarer Malene Bach, der med farverne holder styr på hierarkierne lodret og vandret i bygningen. Det må ikke flyde sammen, for så nedbrydes hierarkierne.

Før var der to ens trappeopgange fra skolens foyer. Nu er de malet i to farver – en grøn/gul og en blå farve.

... nøje afstemt

Det oprindelige asfaltgulv er også sat i stand og poleret op, så det reflekterer de mange, farvesatte flader i aulaen, hvor også lofterne med de integrerede akustikpaneler og gardinerne er farverige. Iskolens foyer er farverne også markant til stede i de nye farvede glasvitriner, hvor eleverne kan præsentere deres projekter. Selv uden børnenes aktuelle udstillinger er skabene og farverne smukke. Gulvet er originalt, og væggene har fået farver fra en farvepalette udviklet til Lundebusskolen.

– Igen skal bygningen give noget til dem, der opholder sig her en hel dag. Det er vigtigt, at de oplever variation i deres bevægelse gennem bygningen. Forskelle viskes ud, hvis omgivelserne flyder sammen. Farvesætningen angiver, hvilke aktiviteter der foregår i rummene. Det holder én mere vågen, påpeger Malene Bach.

TÆT SAMARBEJDE MED HÅNDVÆRKERNE

Helhedsrenoveringen af skolen er sket gennem en prioriteret og koordineret farvekunstnerisk og arkitektonisk indsats.

– Selvom det har været et stort projekt, har der ikke været afstand fra mine tegninger til håndværkerne. Jeg har hele tiden haft direkte kontakt til malerne – og sammen har vi hele tiden skåret projektet til. Derfor har vi fået denne præcision i farvesætningen, fortæller Malene Bach om samarbejdet med malerfirmaet Haunstoft A/S i Albertslund.

VUNDET PRISEN FOR ANDEN GANG

Og det var en meget glad Malene Bach, der modtog årets pris – faktisk for anden gang. Sidst var i 2012, hvor hun vandt Farveprisen

for farvesætningen af Nørrebro Park Skolen i 2012 sammen med Nova5 Arkitekter.

– Det er dejligt at blive belønnet for et samarbejde, hvor der er fokuseret meget på farver. Jeg er kisteglاد, fordi jeg jo arbejder med farver i alt det, jeg laver, så den her pris er jo den helt rigtige for mig at få. Jeg er virkelig taknemmelig over, at min nørdede tilgang til farver i mit arbejde bliver værdsat og anerkendt, siger Malene Bach, der mener, at farver forbinder os. Vi kan forbinde os til stedet og rummets funktion gennem farver. Leg, læring, fokus, ro, dynamik eller bevægelser.

FARVEPRISEN

Farveprisen er indstiftet af Danske Malermestre og Kirsten og Freddy Johansens Fond – og er i 2020 uddelt for 14. gang. Helhedsrenoveringen af Lundehusskolen er udført i samarbejde mellem Enemærke & Petersen, Kant Arkitekter, arkitektfirmaet Bøhr & Sigs-gaard, det rådgivende ingeniørfirma Dominia, rådgivningsfirmaet Norconsult og GHB Landskab. Prisen er på 150.000 kroner.

... nøje afstemt

Ved at male væggene i aulaen lodret gennem de to etager, forstærkes fornemmelsen af, hvor højt, der er til loftet. Billedkunstner Malene Bach frembæver bevidst bygningens struktur gennem farvesætningen. Farverne er brugt med omtanke. Der er fuld knald på farverne i trappe- og gangarealerne – mens de steder, hvor man skal koncentrere sig – altså klasselokaler og grupperum – er mere nedtonede.

VELKOMMEN INDENFOR

Corona... vi er mere end trætte af det! Og vi vil gerne tænke på noget andet! Og med Realdanias mellemkomst får vi nu muligheden. I alt 15 kulturinstitutioner har fået støtte til aktiviteter i en hverdag dikteret af corona. I årets sidste måneder kan du blandt andet opleve rundvisninger, kunst og foredrag flere steder i landet. Flere oplevelsesformater afvikles digitalt. Der er tale om både musikalske oplevelser såvel som arkitektoniske, bygningskulturelle og historiske oplevelser at vælge imellem. Meget foregår digitalt – og alle kulturinstitutioner har naturligvis fokus på myndighedskrav til antal, afstand og hygiejne. Aktiviteterne løber af stablen fra november og langt ind i 2021. Besøg blandt andet Ledreborg Gods ved Lejre, Naturkraft i Ringkøbing, Dansk Arkitektur Center i København og Aros Kunstmuseum i Aarhus. Se mere på www.realdania.dk FOTO: Ole Hein Pedersen.

JORN MØDER JORN

Asger Jorn – 1014-1973 – er en central figur for både Louisiana og for Kunsten i Aalborg – og de to museers samlinger er sat sammen i en dynamisk dialog i Louisianas Nordfløj i udstillingen »Jorn møder Jorn«. Han indtager rollen på forskellig vis, da museernes historik og samlingernes karakter er forskellig. Museet skriver, at Jorn selv, som anså sit virke for på én gang pæredansk og international, ville

være den første til at hilse denne tilsyneladende dobbelthed velkommen. Præsentationen af de to museers værker giver et nuanceret blik på de store linjer i Jorns kunst – og viser hans status som det 20. århundredes væsentligste danske kunstner. FOTO: Louisiana.

MEDALJEFEST I KØBENHAVN

I forbindelse med designfestivalen, Three Days of Design i september, havde Jotun etableret en Pop-Up-Shop på Gl. Mønt i hjertet af København. Her præsenterede de deres nye farvekort, REDISCOVER fra LADY. Farvekortet omfatter fire farvepaletter til 2021 samt en række nye, smukke farver. De mange farver fra det nye farvekort blev præsenteret på forskellige overflader i det store, lyse lokale. REDISCOVER indeholder en række nye farver kombineret med udvalgte og »genopdagede« nuancer fra Jotuns righoldige farvearkiv. FOTO: Søren Hytting.

MEDALJEFEST I KØBENHAVN

Der er uddelt medaljer til lærlinge, der er udlært af virksomheder, der er medlem af de københavnske laug under Håndværkerforeningen. Mille Nuppenau Westergaard, der er udlært hos Gentoftemaleren har fået sølvmedalje og også fået tildelt A. P. Møller Fondens legat til unge håndværkeres uddannelse i udlandet på 100.000 kroner. Nicolai Felix Windelboe Pedersen fik også sølvmedalje. Han er udlært hos Casper Maler, hvor også Elvira Alma Hultin Peterio modtog bronzemedalje. Det gjorde Pernille Holck Alling fra Malerfirmaet Schmeer også. Tillykke det alle de unge malertalenter. Sølvmedaljevinderne har modtaget 10.000 kroner og modtagerne af bronzemedaljerne har fået 7.000 kroner. FOTO: Henrik Nielsen.

LINOLIEMALING

Det Harboeske Enkefruekloster

www.skovfryd.dk

Skovgaard & Frydensberg • Gadestævnet 6-8 • 2650 Hvidovre

Tel. 45 36753222 • Mail: farve@skovfryd.dk

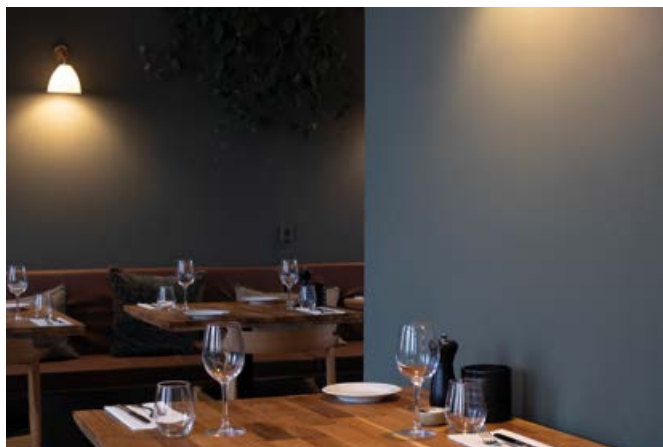

GRØN BORT

gennem hele hotellet

FARVERIGE FINESSER OG SKØN DETALJERIGDOM PRYDER HOSTRUPS HOTEL, SOM ER BLEVET FORVANDLET FRA EN FALDEFÆRDIG RØNNE TIL EN BLOMSTRENDE PERLE I BOUTIQUE-STIL.

GRØN BORT

Ilden buldrer løs i gaspejsen på Hostrups Hotel i Tønder. Den sviner ikke som en almindelig pejs, men den skaber hygge og stemning, mens gæsterne indtager deres morgenmad i havestuen.

De varme nuancer af sienna og sand på væggene tilføjer ligeledes stemning i rummet, som indbyder til at sætte sig behageligt med en kop kaffe. Øjet fanger også hurtigt en mørkegrøn, smal bort, som samler de to vægfarver i skønneste harmoni. Borten går i øvrigt igen i de fleste rum i underetagen på det sønderjyske hotel – skønt beliggende lige ud til Vidåen og Mølledammen til den ene side og gågaden til den anden.

Farvesætningen var ellers ikke lige malermester Sune Hofsteds kop te til at begynde med.

– Jeg fik at vide, at jeg skulle finde den orange farve fra lampen dér til væggene her i havestuen. Jeg syntes, det var en mærkelig farve, siger Sune Hofsted med et grin og peger på en stoflampe i hjørnet af rummet. Men da den brændte sienna-farve kom på væggen, kunne han sagtens se idéen:

– Det er jo vildt flot med de historiske farver. Og så har det været fedt at få sin faglighed sat på en prøve. Det kræver for eksempel stor præcision at male en bort på 16 millimeter, fortæller Sune Hofsted, som selv har udført en stor del af malerarbejdet over fire uger i sommeren 2019.

IKKE UDEN GRUND

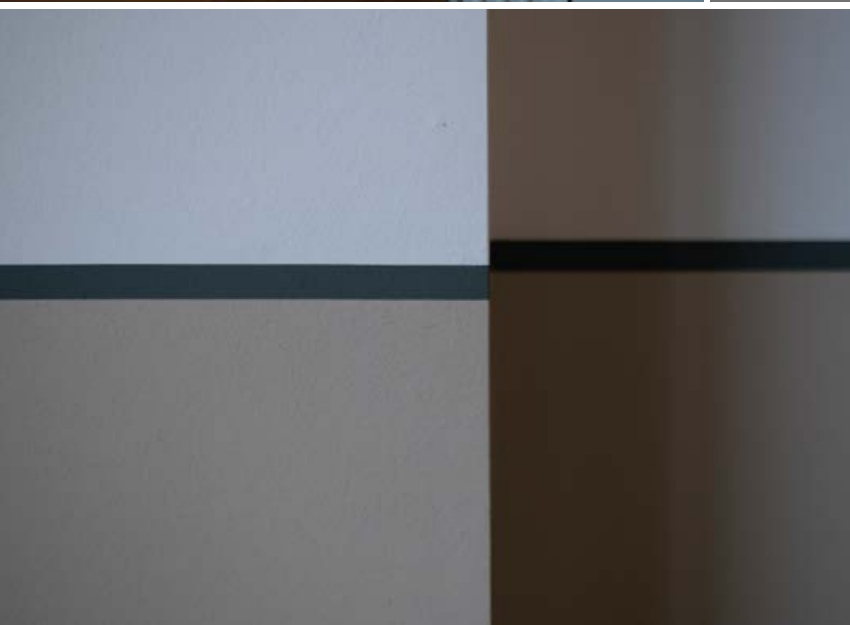
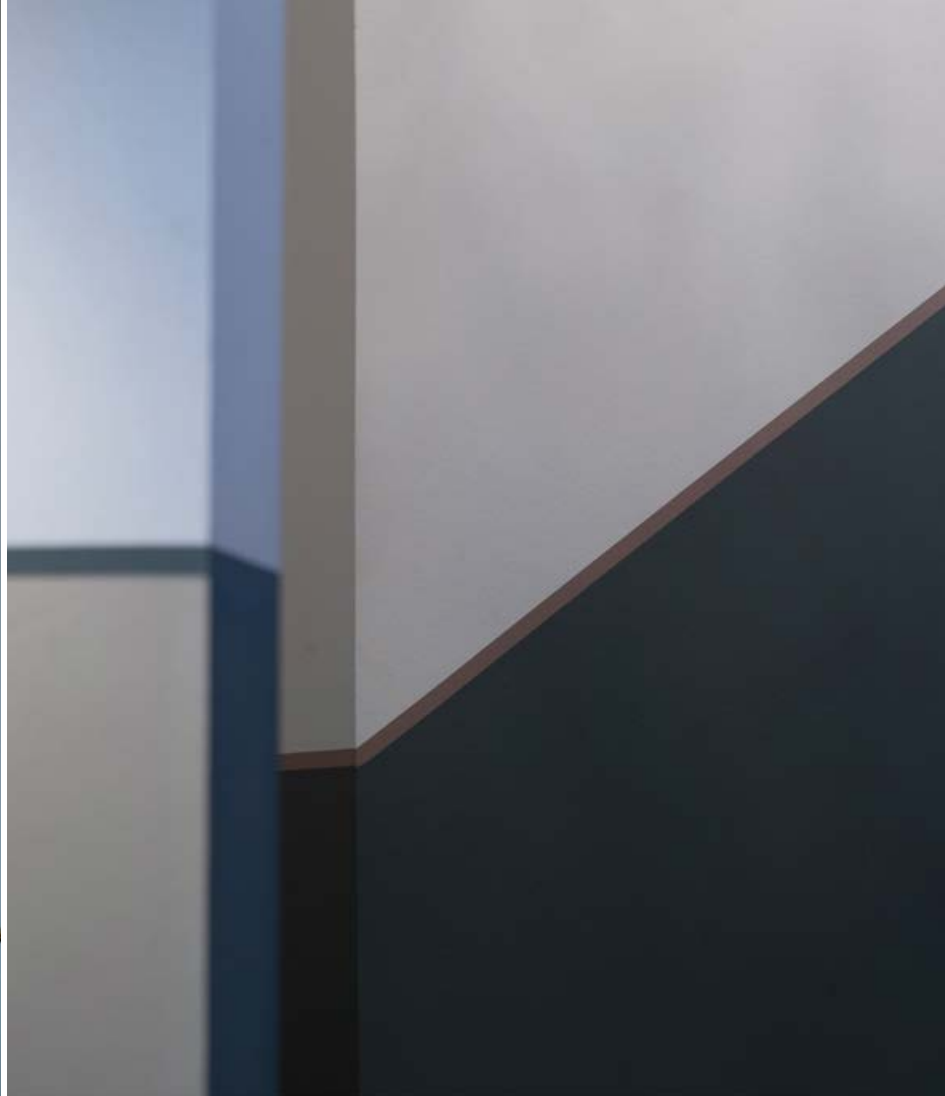
På en seddel, som var klistret på væggen på hotellets førstesal, stod tidligere: »Du må ikke åbne vinduerne, for så falder de ud«.

Og den var ikke sat fast der uden grund, for hele hotellet stod mildest talt i en elendig stand i sommeren 2018. Her var det sønderjyske hotel med beliggenhed ud til Vidåslusen i Tønder begæret konkurs, og der skulle findes en ny ejer.

Lars Svensen og hans kone Kirsten har i mange år været nærmeste nabo til hotellet, og egentlig havde Lars ikke tid til at blive hotel-ejer. Men det trak i ham at kunne opbygge og forme et hotel i sin elskede sønderjyske hjemby. Også selv om han vidste, at det ville koste mange timers håndværksarbejde og ikke mindst kapital. Men det stoppede ikke Lars Svensen, der lever af at renovere og sælge ejendomme i København.

– Man er vel lokalpatriot eller skulle vi sige lokalidiot, griner byggematadoren, som tog beslutningen i lufthavnen på en ferie til Mallorca i sommeren 2018. Lars Svensen bød 1.925.000 kroner, og så var hotellet på 1500 kvadratmeter hans. Inklusiv rådne vinduer, gennemslidte gulvtæpper, stole i 80'er-look med lilla betræk og Monet-billederne på væggene.

Billedet modstående side: Når man kommer ind på Hostrups Hotel, bliver man budt velkommen ved receptionsdisken i røget eg og med messing-detaler. Øverst: Restauranten med de mørkegrønne vægge får masser af ros af gæsterne. Og det er forståeligt, for belæbsindtrykket er afstemt og smukt. Der er også kælet for detaljerne på trappen.

NEJ TIL HVIDE VÆGGE OG IKEA-LAMPER

Lars Svensen viser billeder på sin mobiltelefon, og det er næsten ikke til at fatte, at det er de samme rum, vi sidder i nu. Lars Svensens plan var at renovere hotellet, så det fremstod pænt igen. I hans optik ville det sige med hvide vægge og IKEA-lamper. Men det modsatte Lars' kone sig.

– Kirsten sagde, at skulle vi gøre noget, skulle vi gøre det ordentligt. Så vi tog på inspirationsture rundt til boutiquehoteller i både Danmark og England, fortæller Lars Svensen, som samtidig involverede stylist Bodil Forsberg.

– Bodil foreslog, at vi skulle kradse det gamle tapet af og finde frem til husets oprindelige farver og DNA. Og der kom de fine farver og den grønne bort frem, fortæller han begejstret.

STIKKONTAKTERNE MATCHER

I hotellets ene ende finder vi restauranten, hvor alle vægge er malet i en smuk, mat mørkegrøn farve fra Beck & Jørgensen. Resten af huset er malet med Flüggers maling. Restauranten er flot afstemt med egetræsgulve, messinglamper og zink-planteskjulere, som er blevet malet i samme farve som vægfarven. Også stikkontakterne har fået grøn farve, så de ikke stikker ud som hvide knaster på de mørke vægge.

– Det her er helt klart mit yndlingsrum. Det er bare så flot, siger Sune Hofsted, inden han til sin ærgrelse ser en plet på væggen. Den skyldes ikke en mangel ved hans malerarbejde, men er kommet fra en fedtefinger eller et mærke fra en stol. Den matte maling er sart. Men som han siger med et smørret grin til Lars Svensen:

– Jeg kommer jo gerne og maler igen!

Sune Hofsted og hans 10 ansatte maler til daglig rigtig mange Rema 1000-butikker og boliger – i hvid.

– Vi bliver lidt skadet af, at alt er hvidt i dag. Så derfor var jeg nok også lidt skeptisk over for Kirstens farve-idéer. Men Gudskelov, at de ville noget andet. Det er meget forfriskende, siger Sune Hofsted, som undervejs blev udfordret af både tidsplan og en vandskade. Begge dele nåede han at håndtere, så de første gæster kunne inviteres indenfor til aftalt tid i august 2019. Han nyder især at køre forbi hotellet om aftenen.

– Det er så flot udefra med den hvide facade og alle lamperne, der skinner. Jeg er stolt af at have været med til at skabe det.

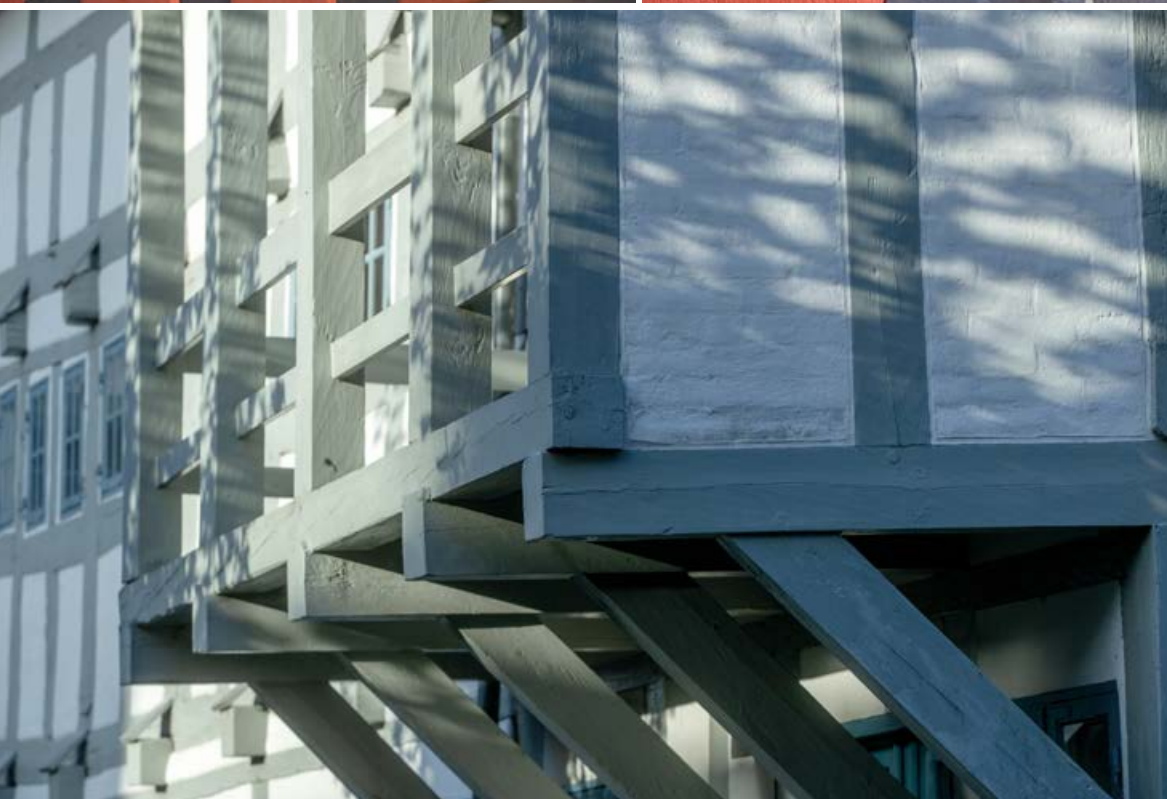
GRØN BORT

Hostrups Hotel har fået sit navn efter en af de tidligere ejere, Christian Hostrup, som ejede stedet tilbage i 1940'erne.

HVAD ER ET BOUTIQUE-HOTEL?

Boutique-hoteller er små, eksklusive hoteller, der byder på en helt anden oplevelse end traditionelle hoteller.

Kilde: Wikipedia

BYENS ansigt

RANDERS ER DANMARKS 6. STØRSTE BY MED EN HISTORIE, DER STRÆKKER SIG 1000 ÅR TILBAGE. DEN GAMLE BYKERNE RUMMER MANGE FLOTTE MIDDELALDERHUSE, HVORAF NOGLE ER FLOT I STANDSAT.

Øverst i Niels Ebbesens Hus ud mod Storegade sidder en lille lem i facaden (nr. 2 fra venstre). Ifølge Mads Bülow fortæller en anekdote, at huset vil brænde ned, hvis den bliver lukket. Derfor har lemmen angiveligt aldrig været lukket. Modstående side: Bemærk, hvordan den grå farve på bindingsværket ændrer sig alt efter lyset.

Randers...? så tænker de fleste Randers Regnskov, Randers Reb og Randers FC. Nogle tænker Mokai og atter andre tænker middelalder. For i kvarteret omkring Brødregade, Storegade, Tårngade og Dyt-mærskens står indtil flere gamle middelalderhuse, som har overlevet tiderne såvel som initiativrige borgers saneringsiver. De gamle huse er næsten kvarterets ansigt udadtil og binder fortid og nutid sammen.

Flere af de gamle huse er løbende blevet istandsat under Fonden for Bevarelse af Gamle Bygninger i Randers Kommune. Fonden, der blev stiftet tilbage i 1961, er selvejende og har som formål at sikre og bevare fredede og bevaringsværdige bygninger i byen. Fonden alene ejer ni ejendomme med boliger og erhvervslejemål.

Et af byens ældste huse – Niels Ebbesens Hus fra 1643, blev omfattende restaureret i midtfriserne efter, at fonden havde overtaget bygningerne i 1975. Sidste år var det så blevet tid for en udvendig renovering og genopfriskning af facaden. Og det var tiltrængt, fortæller malermester Mads Bülow, malerfirmaet Thage W. Nielsen A/S.

– Det skulle jo vaskes ned og renses af, før vi kunne male igen, og oppe under tagudhænget var farverne totalt forsvundet under tredive års skidt og smog. Det var alligevel imponerende, hvor beskidt der var deroppe, forklarer den randrusianske malermester, der hjalp med at genfinde farverne til det gamle bindingsværkshus; farver, som er godkendt af Skov- og Naturstyrelsen.

– Vi er ikke tilbage til de originale farver fra middelalderen, men til de farver, som huset blev malet med i 1980'erne, hvor det blev malet sidst. Men hvis jeg skal være helt ærlig, så har jeg meget svært ved at forestille mig, at vi kan finde farver udvendigt fra før fonden overtog huset.

DETALJEREDE RENOVERINGSPLANER

De gamle mure blev rensat ned og kalket op igen i rødt af et dygtigt, lokalt entreprenør- og tømrerfirma, Raunstrup A/S. Malerfirmaet Thage W. Nielsen udbedrede vindridserne i bindingsværket med

BYENS ansigt

Huset i Brødregade 25 er kalket rødt og bindingsværket er malet med rød linolie, der er tonet i hånden. Med tiden vil den røde linoliemaling falme og nærme sig det matte udtryk i de kalkede mure. Husets vinduer er malet i støvet grøn, der er komplementærfarven til de røde vægge. Porten står vogngrøn.

I den gamle bymidte i Randers er indtil flere huse fra middelalderen bevaret. Fonden til Bevarelse af Gamle Bygninger i Randers Kommune ejer alene ni ejendomme, hvoraf nogle er sat i stand.

BYENS ansigt

linoliekit og malede det gamle træ i en varm, brun nuance med linoliemaling fra Skovgaard og Frydensberg. Sternbrædderne blev malet i samme nuance.

– Spærenderne og udskæringerne i tandsnittet blev malet i en lys, grøn nuance, mens vinduerne og døre er malet i vogngrønt, forklarer Mads Bülow om huset i Storegade, hvor firmaet også malede baghuset, der er opført en del senere end forhuset – formentlig i begyndelsen af 1800-tallet. Behandlingen var dog helt den samme som til forhuset; murværket blev repareret og kalket, ligesom bindingsværk, udhæng og vinduer blev malet med linolie.

Huset i Storegade er ét ud af 10, som Thage W. Nielsen for Randersfonden har udarbejdet en renoveringsplan for med blandt andet tilstandsvurdering og farveregistrering.

– Det er detaljerede planer, så når der er penge til det, kan arbejdet nemt gå i gang. I hvert fald når det handler om farver og malearbejde, konstaterer Mads Bülow.

KOMPLEMENTÆRT I BRØDREGADE

Ved siden af Niels Ebbesens Hus er også ejendommen på den nærliggende Brødregade, nr. 25, udvendigt istandsat. Også her står de kalkede mure i varm rød mens vinduerne i huset, der ifølge det udskårne trærelief over porten er opført i 1633, er malet med lys, olivengrøn linoliemaling – komplementærfarven til den røde facade. Bindingsværket er ligeledes malet med linoliemaling og fremstår med et blankt udtryk i forhold til de pudsede mure.

– Men det udligner sig over tid, så farverne kommer til at fremstå mere ensartet, forklarer Mads Bülow, der også understreger, at der ved huset her som ved Niels Ebbesens Hus, ikke er tale om de originale farver.

Til huset i Storegade som i Brødregade er der også et baghus, som er istandsat – dog mere afdæmpet. Baghuset i Brødregade er kalket hvidt, mens bindingsværket står i hvid, hvad der ifølge Mads Bülow er den traditionelle fremgangsmåde at male bindingsværk på.

BILLEDHUGGERENS ATELIER GENSKABT I FUNKLENDE

ultramarin

EN VANSKELIG OG KRÆVENDE LIMFARVE I ULTRAMARIN HAR GIVET EN VILLA I ORDRUP ET HELT UNIKT OG BJERGTALENDE RUM. VILLAEN BLEV BYGGET I 1916 I STILEN BEDRE BYGGESKIK, OG NU ER FLERE AF DE OPRINDELIGE FARVER GENFUNDET OG GENSKABT.

*Arkitekt Kirstine Bojsen, Bertelsen & Scheving Arkitekter, siger, at busets facade er nærmest engelsk i stil. Med de højt placerede vinduer tager buset sig endda større ud. **Modstående side:** Farvekonserverator Anne Simonsen mener, at det ultramarine pigment ikke kunne opløses i den olieforstærkede limfarve, og derfor måtte de bruge ren limfarve i atelieret. Farven er tonet med rent mørkt og rent lyst ultramarint pigment.*

Her er lysende blåt fra gulv til loft. Ja, selv loftet er ultramarinblåt i en grad, så man nærmest bliver opslugt og bare må dreje omkring sig selv for at suge farven ind. I et rum på omkring 80 m² med over syv meter til loftet beder den ultramarinblå farve konstant om ens udelte opmærksomhed.

På flere måder har netop den ultramarinblå farve taget styringen i villaen i Ordrup nord for København. For ikke nok med, at resultatet er blevet et overvældende smukt rum. Nej, selve processen med at finde farven og få malingen til at arte sig har været et sandt kunststykke.

ultramarin

Villaen blev opført i 1916 til billedkunstner Kai Nielsen. Den blev tegnet af arkitekt Ivar Bentsen, og de to havde i samtiden et samarbejde med indretningen af Blågårds Plads på Nørrebro i København, hvor Kai Nielsens mange stensulpturer stadig kan opleves.

Da villaen blev opført, var Kai Nielsen en særdeles anerkendt og produktiv billedhugger, og der skulle derfor et stort atelier til at rumme hans arbejde med store skulpturer udhugget i sten.

EN BLÅ HILSEN TIL FAABORG

I 1924 døde billedhugger Kai Nielsen som kun 41-årig, men han havde da allerede skabt flere værker, som stadig i dag er markante skulpturer på museer og i gadebilledet. »Vandmoderen« på Ny Carlsberg Glyptotek i København og »Ymerbrønden« på torvet i Fåborg til eksempel.

Han var en succesrig kunstner, og med succesen fulgte den store villa: 348 m² bygget i flammede mursten, rødt tegltag, hvide sprossevinduer med grønne skodder, og et ualmindeligt stort og højloftet atelier.

Netop atelieret er villaens hjerterum. Her er højt til loftet. Taget har ovenlysvinduer, og både herfra og fra de store glaspartier ud mod haven strømmer dagslyset ind. I 1916, da huset stod nybygget, var her en stor tre-

fløjet port ud til en lille baggård med plads til opbevaring af materialer til skulpturerne. Nu er porten erstattet af glasdøre.

Her er blå. Ultramarinblåt på de rå træbrædder, som sammen med et rå betongulv vidner om, at det oprindeligt var et arbejdsrum og kunstnerværksted. At rummet oprindeligt blev ultramarin, hænger øjensynligt sammen med, at samme farve pryder kuppelsalen på Fåborg Museum, hvortil Kai Nielsen stod for en imponerende skulptur af museets stifter og mæcen fabrikant Mads Rasmussen. Fåborg Museum blev opført i samme periode og blev indviet i 1915.

– Jeg vil tro, at Kai Nielsen har været med i farvevalget til hele huset, særligt i atelieret med den samme farve som på museet, fortæller farvekonservator Anne Simonsen, der har haft opgaven med at genfinde og genskabe farverne i huset.

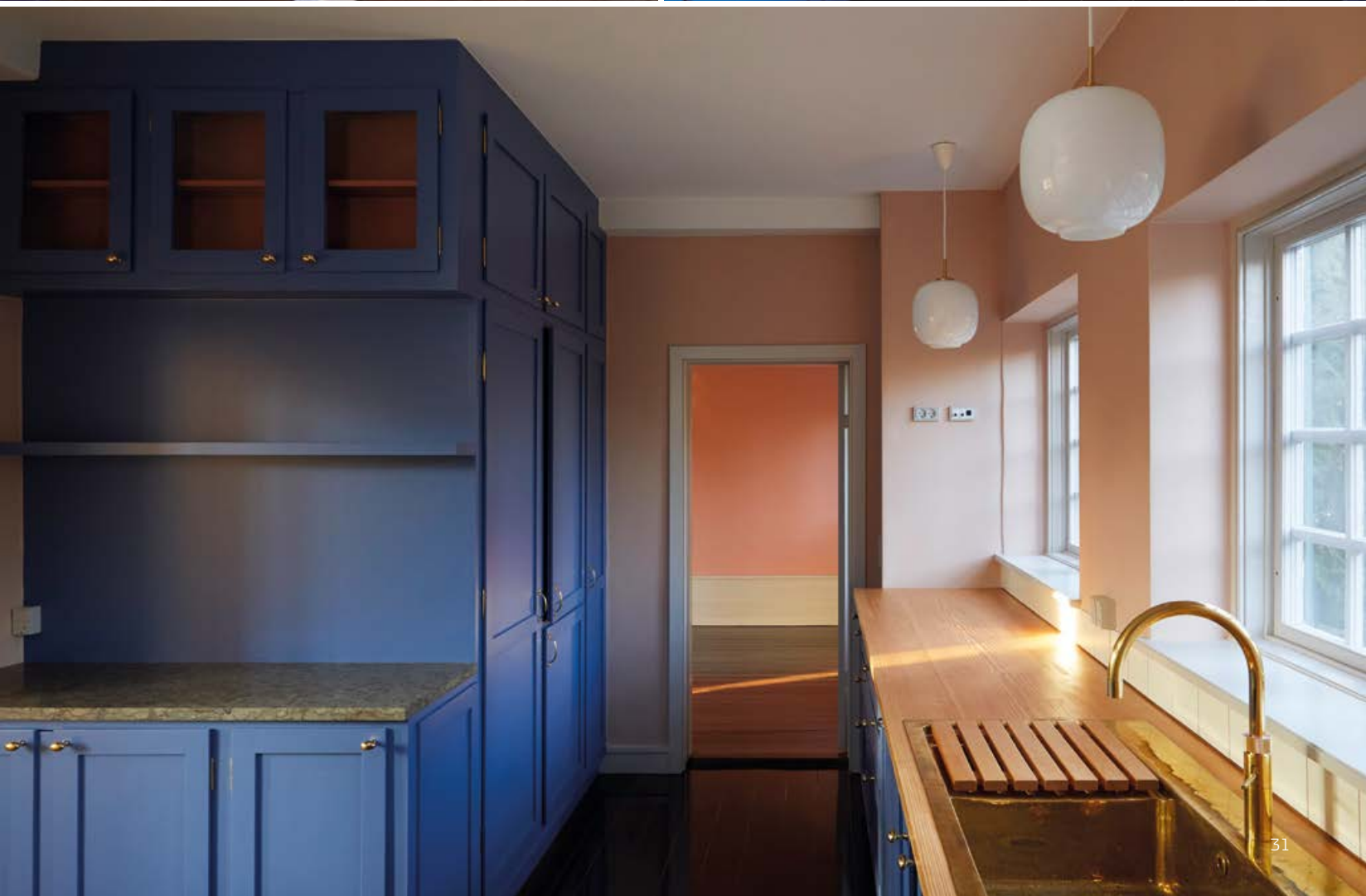
KRAFTIGE FARVETONER

Efter Kai Nielsen flyttede fra villaen, blev atelieret brugt som beboelse. Blandt andre boede den berømte skuespiller Clara Pontoppidan mange år i huset, og ved hjælp af udklip af et interview med hende i Familie Journal i 1963 kunne bygherre og arkitekter se, hvordan huset dengang så ud. Atelieret lignede da nærmest en riddersal med skakternet gulv og en gigantisk lysekron. Senere ejere

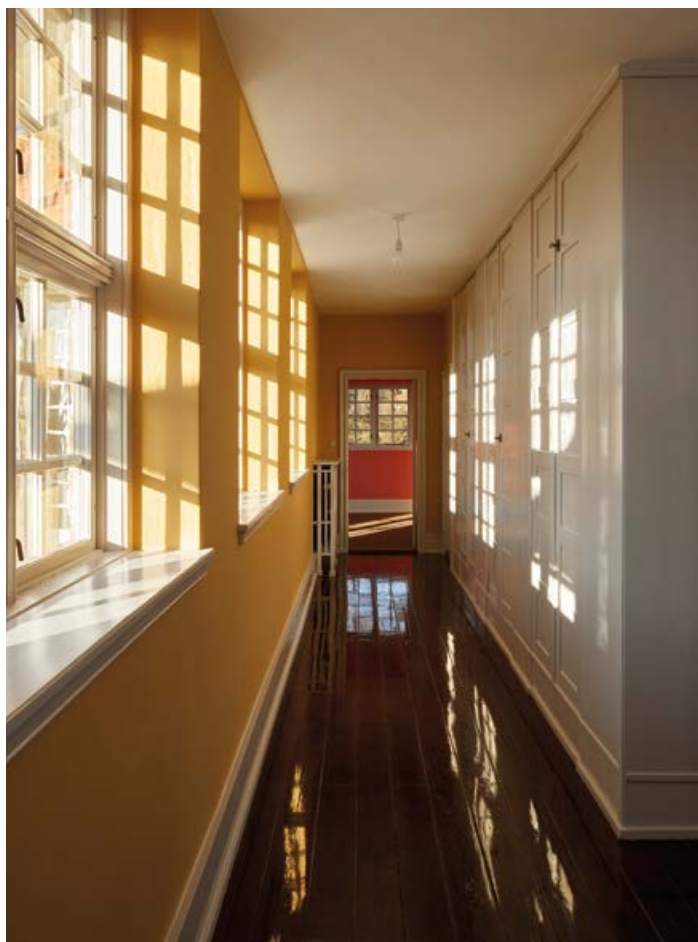
har opsat dels en pejs i atelieret og en konstruktion med balkon og indbygget bibliotek.

– Vi valgte at bevare både pejsen og balkon, men ellers er rummet ført tilbage til det oprindelige, fortæller husets nye ejere, ægteparret Søren Milner og Karin Sundberg. Atelieret var igennem en stor forvandling for at få det oprindelige udtryk tilbage. Da ægteparret overtog huset, var her gipsvægge, ned-sænket fladt loft, og gulvet var dækket af dels et udtjent parketgulv og derunder det skak-

Gulvene er lakeret med tonkinlak og giver i alle rum et flot genspejl af vægfarverne. I spisestuen har væggene farven gammelrosa, og farvekonservator Anne Simonsen fortæller, at de gule og røde farver kan være inspireret af husets ydre med de flammede mursten. Både det oprindelige køkken og bad var væk, og arkitekterne så derfor på indretningen i »Bakkekammen 40«, der var Ivar Bendtsens kendte villa i Bedre Byggeskik. Det nye køkken er tegnet af arkitekt Kirstine Bojsen, Bertelsen & Scheving Arkitekter. Det er et forrammekøkken, og ligesom husets første køkken er det malet blå. Ifølge farvekonservator Anne Simonsen forlød en skrøne om den blå farve, at den skulle holde fluer væk, og at den derfor blev populær i køkkener. Men reelt mener hun, at udbredelsen i lige så høj grad skyldtes den øgede tilgængelighed til det blå pigment.

ultramarin

ternede gulv. Nu er her igen rå bræddevægge, og gulvet igen af beton, dog hævet 12 centimeter, så der blev plads til gulvvarme.

De nye ejere har stor interesse for husets historie, som de i samarbejde med arkitekterne fra Bertelsen & Scheving og farvekonserverator Anne Simonsen fandt frem lag for lag. Huset er restaureret fra kælder til tag, og der er lagt stor vægt på at genskabe kunsthjemmet samtidig med, at villaen skal være et moderne hjem.

– Det betyder meget for os med den originale æstetik i de gamle huse. Det har en stor værdi at finde det oprindelige håndværk frem igen, siger Søren Milner, der har lagt mange kræfter og stor begejstring i at få stedet ført tilbage, som det stod for godt 100 år siden.

Farvekonserverator Anne Simonsen skulle udføre farvearkæologiske undersøgelser i alle rum for at finde de oprindelige farver på vægge og træværk. 48 afdækninger gav et billede af husets oprindelige udseende, og de fleste steder var de ældste lag bevarede.

– Jeg kunne finde de oprindelige farver på det meste af førstesalen, i atelieret og i tre rum i stueetagen. De rum har nu fået tilbage-

ført de helt originale farver. Dengang var de malet i limfarve, men vi har valgt at bruge en olieforstærket limfarve for at gøre den mere slidstærk, siger Anne Simonsen.

Her er kraftige farvetoner i gule og røde nuancer, og Anne Simonsen fortæller, at det var moderne i tiden op til husets opførelse med mørke og mættede farver som oxydrød.

– Det er en sjov detalje, at alle de farver, jeg fandt, kan man genfinde i facadens teglsten. Så måske har Kai Nielsen og Ivar Bentsen dengang genskabt de ydre farver i den indre farvesætning. Selvfølgelig med undtagelse af den blå ultramarin.

DEN DRILSKE ULTRAMARIN

Oprindeligt var alle rum i huset malet i limfarve, men for at sikre større holdbarhed og mindre afsmitning, valgte man nu at male med den olieforstærkede limfarve Aqualinum fra »Linolie og Pigment«.

Malerhuset Steen Nielsen A/S har stået for alt malearbejdet både inde og ude, samt lakering af gulvene med tonkinlak. For malerne har opgaven været spændende, og med limfarven, der skulle males vådt-i-vådt var atelier-

ret selvfølgelig en udfordring. Det højloftede rum krævede hurtige malere på stilladset.

– I atelieret skulle malingen endda påføres vandret i træbjælkernes retning, for at malingen ikke skulle komme ind mellem bjælkerne og lukke mellemrummene, siger malermester Jesper Bundgaard, Malerhuset Steen Nielsen A/S.

Ingen havde dog forudset, at de skulle ende med at male atelieret hele fire gange. Den ultramarine farve voldte nemlig flere hovedbrud, adskillige ommalinger og mange ærgrelser, før den endelig lykkedes.

Den lange gule gang binder førstesalen sammen, og man kan se samspejlet med soveværelsets kraftige røde tone. I alt har farvekonserverator Anne Simonsen sat sytten farver sammen til vægge og træværk til huset. Flere er originale, mens andre er valgt i samarbejde med bygherre. Alle farver er kraftige og balancerer med hinanden.

– Først brugte vi den samme oliebaseerede limfarve, Aqualinum, som i de andre rum, men farven blev meget blakket og skjoldet. Det rene ultramarinpigment kan tilsyneladende ikke blandes ensartet med bindemidlerne i lige den maling, fortæller farvekonserverator Anne Simonsen.

Derfor blev løsningen at male med ren ekstraforstærket limfarve i atelieret. Det løste problemet med pigmentet og sikrede en ikke-afsmittende overflade.

Den helt oprindelige farvetone var umulig at finde frem til, da de oprindelige brædder med rester af den blå farve dels var blegede gennem tiden, dels mærkede af fugtskader. Men ved hjælp af mikrokemiske analyser i polarisationsmikroskop kunne Anne Simonsen identificere en ren ultramarin. Og med hjælp fra malermester Martin Behrendt, der er specialiseret i restaureringsarbejde, blandede Anne Simonsen sig frem til den rette ultramarin, som nu lyser op i det højloftede atelier.

– Ultramarin er ikke bare ultramarin. Pigmentet findes i flere lysheder afhængigt af, hvor det er fremstillet. Vi endte med at blande to ultramarin-pigmenter; et mørkt pigment fra Tyskland og et lyst fra Italien, fortæller Anne Simonsen.

MED LÅN FRA BAKKEKAMMEN

I villaens fredningsbeskrivelse er huset tilegnet stilarten Bedre Byggeskik, og det er ingen tilfældighed, da arkitekt Ivar Bentsen netop selv var med til at stifte Landsforeningen Bedre Byggeskik i 1915. Ivar Bendtsens mest kendte hus i Bedre Byggeskik-stilen er Bakkekammen 40 i Holbæk (beskrevet i De Farver nr. 85, forår 2019). Netop huset i Holbæk har arkitekterne brugt til sammenligning med villaen i Ordrup.

– De to huse har meget tilfælles, men også forskelligheder. Bakkekammen blev bygget til en grosserer og er meget herskabelig i udtrykket, mens villaen til Kai Nielsen er et mere enkelt kunstnerhjem, siger arkitekt Kirstine Bojsen, Bertelsen & Scheving.

Bedre Byggeskik samlede de gode håndværkstraditioner og erfaringer i en stil lige før modernismen. Det ses blandt andet i villaens bevarede indbyggede skabe. Snedkere har nu bygget nye skabe og et helt nyt køkken til boligen i samme stil, mens badeværelserne er udformet med inspiration fra Bakkekammen og Bedre Byggeskik-stilen.

– Dengang efterlod man ikke en rig dokumentation med tegninger af indretningen, som vi gør i dag. Så vi har været på jagt i historiske billeder og beskrivelser, siger Kirstine Bojsen.

Låger og træværk i køkkenet var oprindeligt malet i en traditionel køkkenblå, og også på dørkarm og gerigter viste de farvearkæologiske undersøgelser spor efter blå i de første lag.

Arkitekt Kirstine Bojsen har som led i restaureringen tegnet et helt nyt snedkerkøkken; et forrammekøkken efter datidens stil. I dag dog malet i en mørkere og mere moderne blå, mens væggene har fået den originale lyserøde farve, som blev afdækket af konservatoren.

Fra kælder til loft er huset nærmest skilt ad og sat sammen igen for at komme tilbage til Kai Nielsens villa anno 1916 men med moderne faciliteter, el- og varmesystemer. Bygherre fortæller selv, at det i høj grad er et con amore-projekt med så meget fokus på godt håndværk og originale detaljer.

– Jeg kendte ikke til husets historie, men jeg har boet tæt ved tidligere og har gået forbi mange gange, hvor jeg altid tænkte, at det var et smukt hus, som jeg gerne ville bo i, fortæller Søren Milner, der nu kan nyde, at det lykkedes at få den smukkeste ultramarin i det højloftede atelier – måske helt som Kai Nielsen i sin tid har glædet sig over at arbejde i det overvældende blå rum.

ultramarin

DE BYGGEDE HUSET

Billedkunstner Kai Nielsen, 1882 – 1924. Opvokset i Svendborg, hvor han blev uddannet maler. Uddannet billedkunstner på Kunstakademiet i København 1912.

Arkitekt Ivar Bentsen, 1876 – 1943. Uddannet tømrer, derefter studier på Kunstakademiet, og arbejdede som arkitekt. Ivar Bentsen tegnede villaen til billedhuggeren Kai Nielsen i 1914 i Ordrup, villaen stod færdig i 1916. Bentsen var med til at stifte Landsforeningen Bedre Byggeskik i 1915, og villaen i Ordrup tilskrives også denne stilart.

BAG HUSETS NYE FARVER STÅR:

- Bygherre Søren Milner og Karin Sundberg
- Bertelsen & Scheving Arkitekter Aps
- Farvekonserverator Anne Simonsen, Københavns Farvekonserverator
- Malerhuset Steen Nielsen A/S
- NAN Nielsen & Søn A/S – hovedentreprenør (tømrer og snedker).

Farvekonserverator Anne Simonsen kunne finde spor af mange originale farver, og hun mener, at Kai Nielsen i sin tid selv var med til at bestemme husets farver. På førstesalen er flere nye skabe håndbygget i samme stil som de originale af møbelsnedkere. De originale tegninger viser, at skodderne originalt var malet grønne, og den farve er nu tilbageført, efter at huset i årtier har stået med en facade med skodder malet i turkis.

LYSETS KIRKE

EN NY ALTERTAVLE I EN GAMLE STENKIRKE
PÅ EN BAKKETOP PÅ MIDTSJÆLLAND ER
FORLÆG FOR FARVESÆTNINGEN VED EN
NÆNSOM RENOVERING.

Tekst: Henrik Terney – Foto: Søren Hytting.

Niløse Kirken med Adi Holzers nye altertavle. Kirkens farver, liturgiens farver, er hvid, som står for fest og renhed, rød der symboliserer blod og ånd/ild, grøn er håbets og vækstens farve, mens sort er sorgens farve og den violette repræsenterer bodsgang.

LYSETS KIRKE

Solen stråler ind gennem vinduet i koret, reflekteres i den nye altertavle med den genopstandne Jesus og kastes videre ned gennem kirkeskibet. Midtskibs er oplevelsen, at altertavlen i sig selv lyser.

Den trefløjede altertavle er skabt af den østrigsk fødte kunstner, Adi Holzer, der har mange kirkeudsmykninger bag sig. Tavlen hænger i Niløse Kirke, en middelalderkirke fra 1100-tallet, som ligger på en lille bakketop fyre meter over havet med udsigt over de omkringliggende marker i Dianalund på Vestsjælland. Adi Holzers altertavle danner – sammen med udsmykningen af prædikestolen forlæg for den farvesætning, der er sket i forbindelse med en renovering af den gamle kirke. En renovering, der blandt andet indebar nye farver på kirkebænkene, en kalkning af kirken indvendigt samt en sænkning af gulvet i koret.

Men at rovere en gammel middelalder kirke er ikke noget, man bare går i gang med. Det fortæller medlem af menighedsrådet og formand for kirkens renoveringsudvalg, Elisabeth Sparre Aagerup:

– Egentlig opstod tanken første gang for omkring 10 år siden uden dog, at det blev ved mere end tanken. For omkring seks år siden fik kirken en ny præst, der tog fat i planerne igen sammen med menighedsrådet. Han syntes, at vores kirke, som sidst blev roveret tilbage i 1960'erne, var lidt slidt og træt at se på.

– Og så var han også lidt ked af vores altertavle, der efter hans mening var deprimerende og trist at se på.

Med præstens ord i ørerne så menighedsrådet kirken på ny og kunne godt se, hvad han mente. Derfor blev et renoveringsudvalg nedsat, der varetog renoveringsplanerne og havde kontakt til blandt andet projektets arkitekt, Peter Berring, der har specialiseret sig i renovering af fredede og bevaringsværdige bygninger, og Nationalmuseet. Sidstnævnte fulgte nøje med i planerne for, som Elisabeth Sparre Aagerup siger, »at forhindre at et tilfældigt menighedsråd ikke bare ødelægger kirken«.

– Museet understregede i øvrigt, at vi ikke bare kunne flytte altertavlen. Ja, vi måtte gerne flytte den, men den skulle forblive i kirken. Heldigvis kunne vi finde en hvælving ved siden af orglet, hvor der var plads til, at vi kunne ophænge den gamle altertavle.

– Men havde det ikke kunne lade sig gøre, havde vi ikke fået en ny altertavle, forklarer Elisabeth Sparre Aagerup.

Da det var klarlagt, at den gamle altertavle kunne genplaceres et andet sted i kirken, begyndte udvalget at kigge sig om efter en kunstner, der havde erfaring i den type opgaver. Og efter lang tids søgen, hvor udvalget blandt andet besøgte Galleri Emmaus i Haslev, der har sit fokus på kirke-kunst, fandt udvalget den østrigsk fødte kunstner Adi Holzer.

– Adi lavede flere udkast til både altertavlen og til udsmykningen af prædikestolen, som vi diskuterede. Nogle af dem var lige lovligt farverige. Og da Peter Berring så skitserne til vores nye altertavle, sagde han, »I er modige«.

Elisabeth Sparre Aagerup fortæller også, at flere i menigheden gav udtryk for skepsis over for valget af Adi Holzer, men at alle er meget glade for prædikestolen, som Adi Holzer også har udsmykket, og for den trefløjede altertavle. Når altertavlen er »slået op« viser den genopstandelsen, mens tavlen, når den er lukket viser et andet bibelsk motiv, nemlig lidelseshistorien, der i sagens natur er mere mørk og dyster i sit udtryk. Elisabeth Sparre Aagerup fortæller, at det i det daglige vil være genopstandelsen, der ses på altertavlen.

Ud fra farverne i Adi Holzers nye altertavle – genopstandelsen – var tidspunktet kommet til kirkeskibet, mere præcist kirkebænkene og de halvhøje træpaneler op mod murværket. Malearbejdet i Niløse Kirke er udført af Sydkystens Malerfirma, og i samarbejde med Adi Holzer lagde malermester Steen Hinnum en plan for kirkens farvesætning, så altertavlen, prædikestolen og kirkerummet blev til et

Gulvet i koret er blevet sænket. Under arbejdet fandt håndværkerne knogler fra mennesker, der, ifølge Sorø Museum, der blev kontaktet efter fundene, stammer fra betydningsfulde personer fra middelalderen. Men museet havde ikke oplysninger om, hvem det kunne være.

LYSETS KIRKE

hele. I arbejdet med farverne var det vigtigt for kirkens menighedsråd, at der under en eller anden form var tale om »standardfarver«, så det var muligt at vedligeholde kirkerummet.

– Det skulle altså ikke være farver, som jeg tonede frem på stedet i hånden. Så da vi i fællesskab havde fundet frem til de farver, som vi skulle, sendte jeg farveprøverne afsted til Linolie og Pigment i Haderslev, der fremstiller linoliemaling.

– Virksomheden har nu opskriften på farverne, og kan altid genskabe de brugte nuancer, fortæller Steen Hinum.

De valgte farver er en basisfarve, som er en lys, douce grøn, en petroleumsgrøn samt lilla; den grønne såvel som den lilla farve er dels en del af altertavlen dels af liturgiernes farver.

– Den douce grønne arbejdede vi en del med. Det er basisfarven, hvis man kan sige det. Både panelerne og orglet er malet i denne nuance.

– Vi havde en klar idé om, hvad vi ville have, men havde svært ved at ramme den nuance, vi talte om. Vi fandt den på et keramikkrus, som Adi drak kaffe af. Det er den grønne, som vi arbejdede videre ud fra, forklarer Steen Hinum.

Kirkebænkene står i basisfarven med lilla kronliste øverst og et petroleumsgrønt felt med forgyldte udskæringer lige nedenunder. Midt for ud mod midtergangen er der ligeledes en bred, petroleumsstribe, som i virkeligheden dækker over et udtræksæde. Prædikestolen, som også er udsmykket af Adi Holzer, står i petroleumsgrøn samt lilla. Altersranken i koret står i basisfarven, mens knæfaldet mod stengulvet er malet petroleumsgrønt. Under det er skader i træværket udspartlet, finslebet og vasket ned, inden det er påført linoliemaling.

Kirkens gamle altertavle, eller det alterbillede, der udgjorde altertavlen er ophængt til højre for det gamle orgel modsat koret, mens den gamle egetræsramme er placeret i våbenhuset. I våbenhuset var

det først tanken at male de massive døre – henholdsvis døren ind til våbenhuset og videre døren ind til selve kirkerummet i den douce, grønne basisfarve. Men Steen Hinum foreslog i stedet menighedsrådet, at våbenhuset blev holdt mere neutralt for at gøre oplevelsen af kirkerummet så meget stærkere.

Den nyistandsatte kirke skulle være genåbnet for menigheden i april, men coronanedlukningen af Danmark udskød genåbningen. Og Steen Hinum, der grundet pandemien valgte at arbejde alene uden malersvende i kirken, var glad for at kunne give linoliemalingen mere tid til at hærde helt op.

– Jeg skal ærligt indrømme, at som vi nærmede os datoen for genåbningen af kirken, blev jeg lidt nervøs. Det kølige, våde vejr lagde sit til linoliens tørretid og betød, at vi ikke kunne være fuldstændig sikre på, at den var hærdet helt op.

Og Steen Hinum har kendskab til en anden kirke, hvor kirkebænkene ikke nåede at hærde helt op, inden kirken åbnede.

– Her var kirkebænkene malet med rød linoliemaling, og det gav problemer. Nogle af de røde pigmenter, du benytter i linoliemaling, kræver en ekstra lang tørretid. Det fik man ikke taget højde for, og det betød, at indtil flere kirkegængere endte med røde pletter på tøjet.

– Og kirken fik en aftale med et lokalt renseri om, at kirkegængerne kvit og frit kunne aflevere deres tøj til rens. Men coronanedlukningen gav rigelig tid til linoliens hærtningsproces.

Den optimale tid til hærtningsprocessen betød samtidig, at det færdige resultat endte med at stå helt perfekt. Når linolien får lov at stå den tid, den skal, kommer der ingen efterreparationer, og den fremstår fuldstændig glat og blank.

Niløse Kirke havde åbningsgudstjeneste – med kirkegængere – 6. september. I april, hvor kirken skulle have genåbnet, blev der lagt en lille video ud på nettet, hvor kirkens præst fremviste den renoverede kirke for menigheden.

I de tre smukke suiter, som oprindeligt var et stort rum – er stukken og lofidekorationerne i en smuk kombination malet pariserblå med forgylde musikinstrumenter, våbenskjold og monogram.

Tekst: Annika Ipsen – Foto: Alex Tran

Guld, italienske eksperter og historisk

Vingesus

GENNEM TO ÅR ER JØRGENSENS HOTEL I HORSSENS RESTAURERET MED BLIK FOR AT BEVARE DET LICHTENBERGSKE PALÆS HISTORIE, SJÆL OG CHARME. ITALIENSKE SPECIALISTER HAR VÆRET HIDKALDT FOR AT GENSKABE ISÆR HOTELLET'S LOFTER MED DEKORATIONSMALERIER OG GULDBELÆGNINGER.

I gennem to år er Det Lichtenbergske Palæ – Jørgensens Hotel i gågaden Søndergade i Horsens – blevet gennemrestaureret med ét for øje: At bevare bygningens historie, sjæl og charme. Det gamle Horsens-hotel har også fået renoveret 11 af hotellets historiske rum, hvor der er brugt 450 kilo brun sæbe for at rense maling af lofterne – og der er dekoreret en halv kilometer ornamenten med bladguld, restaureret vægstykker og et loftsmaleri samt malet flere helt nye.

Det er ejendomsselskabet CASA A/S, der ejer bygningen fra 1744 som i sin nye udgave åbnede 18. maj 2020. Det gamle barokpalæ blev opført af adelige Gerhard de Lichtenberg, der stod bag et af Horsens veletimerede handelshuse og ejede en række godser og kirker.

Fra august-september i 2019 havde forskellige malermestre stået for det generelle malerarbejde, mens malermester Heidi Zilmer fra Zilmers i Odder blev ansat som restaureringsekspert – i første omgang som konsulent for nedrensning af lofterne i især de historiske rum.

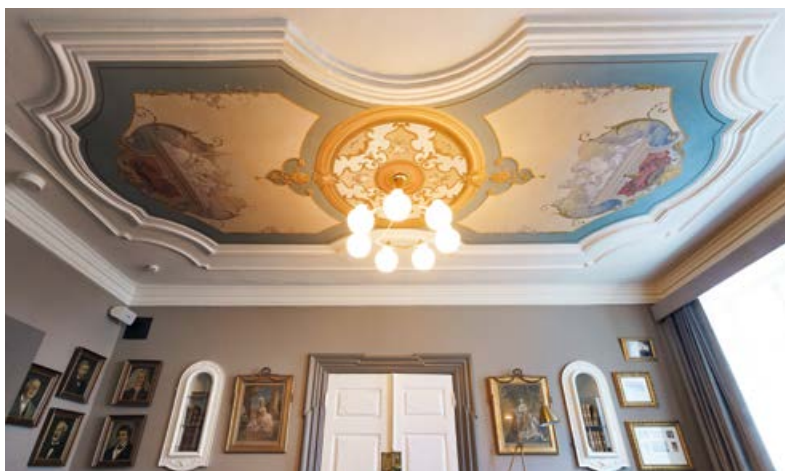
450 KILO BRUN SÆBE

Det viste sig at dele af lofterne – blandt andet i kongesuiten og enkelte andre steder – var forgyldt med slagmetal, som var en billigere udgave af guld.

Malermester Lars Matthiesen gik i gang med at rense de mange forskellige slags maling og behandlinger af i over- og underetagerne. Afrensningen skete ved at smøre et tykt lag brun sæbe på loft og stuk og dække

sæben med et lag plastic. Sæben skulle sidde mindst 12 timer, men herefter kunne de mange gamle lag maling relativt nemt skræbes af. Der blev anvendt 450 kilo brun sæbe og stuk og lofter skulle efterfølgende vaskes grundigt af, da ny maling ikke kan binde sig på den brune sæbe, og derfor hurtigt vil begynde at skalle af. Det var et kæmpe arbejde for Lars Matthiesen og hans team og efter ugers arbejde med brun sæbe, blev det derfor besluttet at anvende sandblæsning til afrensning af lofterne i de resterende rum.

Efter afrensningen blev lofter og stuk repareret og spartlet op. Stukken, der forgyldes, blev grundet med shellak for at mætte overfladen. Det gør behandlingen reversibel, så man i fremtiden kan se, hvilke materialer, der er brugt.

vingesus

3-400 TIMER PÅ FORGYLDNING

Under afrensningen viste det sig, at rigtig mange rum originalt var forgyldt med ægte bladguld.

Det tog Heidi Zilmer og Anne Ejlersen fra Malerfirmaet Bent Skovgaard ApS 3-400 timer at forgyldte blandt andet hotellets Royal Suite.

For at flest mulige gæster i fremtiden kan få glæde af de smukke guldforgyldte lofter, blev det besluttet at forgyldte dele af ornamentikken i fire suiter på overetagen, men med mest fokus på forgyldning af ornamentikken i underetagen. Her kan alle hotellets gæster nyde det store arbejde i vinbaren, loungen og biblioteket.

Der er nu guld forgyldt i fire suiter i overetagen, samt på to dørstykker, så man som gæst kan nyde de smukke lofter. Samt guldforgyldt i lounge og bar nedenunder – der er restaureret syv originale kunstværker og tilføjet fire nye loftsmalerier i underetagen.

Undervejs blev der givet en stor ekstrabevilling til forgyldnings- og restaureringsar-

bejdet. Og det er pengene værd, når alt der sker i rummet reflekteres med brugen af 22 karat.

PARISERBLÅ OG GULDMUSIKINSTRUMENTER

De tre rum til højre for Royal Suite, blev engang i starten af rokoko-tiden, opdelt fra ét stort rum til tre mindre rum. Det kan man se på stukken i loftet, som er ornamenteret med rokoko-stuk i alle tre rum. Det ses på kanten op under loftet med pariserblå bundfarve og guldbelagte musikinstrumenter. Halvdelen af instrumenterne, er lavet med kalkmørtel, mens de nyeste instrumenter er lavet af gipsmørtel.

Pariserblå er et kemisk fremstillet pigment, der blev meget populært i 1700-tallet. Det blev højeste mode, og derfor blev den pariserblå også anvendt i Det Lichtenbergske Palæ. Den pariserblå farve bliver opløst af brun sæbe i en kemisk reaktion. Restaurerings-teamet fandt originale malingslag efter at

have brugt PH-neutral malingrensere – og her fandt de også den pariserblå farve uden at ødelægge den.

Nicherne har været farvet pariserblå – og derfor er det dramatiske udtryk fra Lichtenbergs tid genskabt. Den blå farve er effektiv og smuk sammen med guld.

Kunsten er at finde en balance. Nu får man en klar fornemmelse af fortidens pragt med

Den berømte italienske dekorationsmaler Stefano Luca blev færdig med de to planlagte loftsmalerier en uge før tid. Og derfor implementerede han et loftsmaleri med stuk, der ser elegant og fuldstændig naturligt ud, når man træder ind ad hotellets hoveddør. I forgangen har han malet trompé l'oeil stuk på et fladt loft. Stefano Luca boltrede sig, da han skulle lave et nyt loftsmaleri i hotellets bibliotek. Her har han taget elementer fra samtlige af hotellets vægstykker, dekorationer og loftsmalerier.

RECEPTION

vingesus

våbenskjold og monogrammer. Ornamentikken går igennem hele hotellet. Den gamle stuk var meget detaljeret og nogle steder for ødelagt til at blive forgyldt. Lichtenberg gav den fuld gas overalt, og CASA har givet et rigtig godt indblik i fordums pragt i deres gave til Horsens.

FRA BRUN PLAMAGE TIL KLAR HIMMEL

Som restaureringsekspert havde Heidi Zilmer kontakt til nogle af verdens bedste restaureringsfolk, og et italiensk ægtepar blev hentet til Danmark for at arbejde på projektet. Caterina Manisco, der er konservator i Vatikanstaten, og Stefano Lucá er blandt verdens bedste og har arbejdet for præsidenter, adelige og kongelige i hele verden. Ved ankomsten til Danmark, tog de direkte fra lufthavnen til Thorvaldsens Museum for at blive inspireret af den danske kultur fra Thorvaldsens skulpturer.

Caterina Manisco restaurerede to dørstykker ovenpå, to nedenunder, to nichemalerier og et stort originalt loftsmaleri i loungen, mens hendes mand Stefano Lucá har malet nye loftsmalerier i vinbaren, biblioteket og forhallen.

Til hotellets dørstykker har Caterina Manisco udelukkende brugt kalk til restaureringen af stukken – malerierne er nænsomt rensset, restaureret og forgyldt med bladguld. I loungen har hun rensset loftsmaleriet, som inden hun gik i gang var en stor brun plamage. Loftsmaleriet er en stor del af husets og byens historie. Det var et besværligt og omkostningstungt arbejde, fordi der var sætningsskader og revner. I dag fremstår barokmaleriet som himlen med legende engle klart i en stukramme af guld i rummet med mørke farver på vægge og gulv.

BIBLIOTEKETS VILDE LOFTSMALERI

I hotellets bibliotek findes Stefano Lucás hovedværk i barokstil. Han er inspireret af stuk og historien fra resten af huset. Han har kopieret elementer fra alle andre loftsmalerier og vægstykker, stuk og dekorationer – og samlet hotellets historie her. Han ønsker at etablere loftsmalerier, som om de altid havde været der. Der er en lille Panfigur i loftet – det legende, lette og ikke så alvorstunge – og Stefano Lucá har med loftsmaleriet ville ramme det glade liv, som det at drive hotel passer til.

I loftsmaleriet har Stefano Lucá tegnet perler, der popper ud af stukken. Der hvor morgenlyset kommer ind en solopgang og inderst inde i rummet en solnedgang. Der kastes skygger ind i rummet. Blomsterne refererer til stukken i biblioteket. En dråbe blå og lyserød eller det røde i midten afspejler mønstret længere nede. Det hele hænger sammen. Skyerne refererer til et maleri inde ved siden af i loungen.

BAR MED GULD OG VELSTANDSSYMBOLER

Der er også et stort let og legende loftsmaleri i vinbaren i rokokostil. Under restaureringen samledes en kødrand af mennesker udenfor og kiggede ind ad vinduerne. De

Det tog lang tid at rense 10-12 lag maling af i Royal Suite, der i dag fremstår med masser af guldbelæggninger i stuk og loftsdekorationer langs gesimsen. I loungen har den kendte italienske konservator Caterina Manisco genskabt det oprindelige loftsmaleri, som ellers var en stor brun plamage, inden hun gik i gang.

vingesus

ville både se Stefano Lucá male de store loftsmalerier – og Heidi Zilmer og hendes team guldbelægge lofterne ved baren.

I rummet med baren var loftet oprindeligt faldefærdigt og mange detaljer var udjævnet. Derfor skulle der prioriteres, hvad der skulle forgyldes. Det blev besluttet at bruge tid på at pudse op, der hvor rummene nu er forgyldt. Her fanger masser af guld alt lys og refleksioner. Selv i mørke lyser guldet op.

Både Stefano Lucás loftsmalerier og vægstykkerne oser af velstandssymboler i rummet med vinbaren. Jagt, rigdom og held og lykke i forretningslivet. Børn, der leger, Amors pile, der skydes af – pigen holder pilene, som symboliserer, at kærligheden skabes i fællesskab. Vindruer, due med en guldgren, sølvkande og blomster går igen. I malerierne er der arbejdet med mange lag – forgrund, baggrund, skyer, fugle og personer.

TO LOFTSMALERIER FREM PÅ EN UGE
Stefano Lucá blev færdig med de to bestilte loftsmalerier i biblioteket og vinbaren en uge

førtid. Og derfor implementerede han et loftsmaleri med stuk, der er elegant og ser fuldstændig naturligt ud, når man træder ind ad hotellets hoveddør og mødes af en smuk glasmosaik ind imod rummet med trappen og receptionen.

Lige indenfor hoveddøren – i det der engang har været en lille forgang – har han malet stuk på et fladt loft. Det er kun ved nærmere øjesyn, at man opdager, at der reelt ikke er nogen stukkant.

Han var bestilt til to værker, men lavede altså fire, og når vejret er godt, står døren åben og folk drages ind i Det Lichtenbergske Palæes historie, sjæl og charme.

I to måneder gik restaureringsteamet blandt andet i vinbaren til klokken 22 hver aften, og en nat til klokken 2, for at få lagt guld på de forskellige steder. Ofte samledes folk udenfor for at iagttage arbejdet med det skinnende guld, der lyste op i mørket. Englebillederne er også fra lokalet ved siden af vinbaren. Det er et let og legende loftsmaleri i rokokostil med masser af velstandssymboler.

FORGYLDNING TRIN FOR TRIN

Den rensede stuk – der blev renset 10-12 lag maling af – skal grundes med shellak og have et lag oliegyldgrunder, der tørrer i omkring 12 timer. Olien tørrer meget langsomt – og balancen er at lægge guld på det helt rigtige tidspunkt. For er underlaget for vådt, så drukner guld og bliver mat, og er olien for tør, så hæfter guld ikke. Der er anvendt 22 karat dobbeltguld, som er tykkere i kvaliteten, som både løst guld, påhæftet og rulle-guld. Alt efter stuk, krumning, blade eller blomster.

De firkantede ark med guld tages op med en pensel af egerhår, som gnides mod næsen eller hagen, så fedtet tager guld. Det har handlet om at få mindst muligt spild ved at bruge så mange forskellige teknikker.

FAKTA

Jørgensens Hotel og CASA

Michael Mortensen fra Horsens er stifter og ejer af Ejendomsselskabet CASA A/S, der ejer bygningen. CASA købte Jørgensens Hotel i 2008 og har brugt to år på at renovere det sammen med forpagterne Claus Fribo og Mads Hylleholt Bøttger, der også ejer Dragsholm Slot og står bag Price-restauranterne sammen med brødrene Price. Sammen med Michelin-stjerne ambitionerne er det at skabe et af Jyllands bedste og mest personlige hoteller, der også er et naturligt samlingssted for byen og dens borgere.

Malmestrene på Jørgensens Hotel

- Malerfirmaet Bent Skovsgaard ApS, Odder – malersvend Anne Ejlersen
- René Kjærhus, Malerfirmaet Kjærhus ApS, Horsens
- Rosenberg Malerfirma A/S, Horsens
- Lars Matthiesen, Dit Sønderjyske Malerfirma ApS, Haderslev
- Malerfirma Alina Jensen, Horsens

Restaureringsspecialister på Jørgensens Hotel

- Heidi Zilmer, Malerfirma Zilmers ApS, Odder
- Caterina Manisco, Lo Spazio Dipinto
- Stefano Lucá, Lo Spazio Dipinto

De er alle tre medlemmer af Salon – the International Society of Decorative Painters.

FASANGÅRDEN

genskabt

MED TAPETER SOM I 1828

OEHLENSCHLÄGER HAR BOET HER OG KONGEN HAFT FASANOPDRÆT. NU ER FASANGÅRDEN I FREDERIKSBERG HAVE GENSKABT, SOM DEN VAR I 1828. EFTER EN RESTAURERING TIL 29 MILLIONER KRONER FÅR OFFENTLIGHEDEN ADGANG, FOR NU ER DER TRAKTØRSTED OG RESTAURANT. MALERHUSET STEEN NIELSEN A/S HAR VÆRET MED TIL AT GENSKABE DEN GAMLE STEMNING.

Ikke mindre end 16 lag gammelt tapet har konservatorerne i samarbejde med malerne fra Malerhuset Steen Nielsen arbejdet sig igennem på væggene i Fasangården i Frederiksberg Have. Stumper af de mange lag tapet er bevaret hos Slots- og Kulturstyrelsen, men fire af tapeterne er vakt til live igen. De er genskabt og pryder i dag væggene i det nyrestaurerede hus, som offentligheden nu får adgang til. Hensigten med restaureringen har nemlig været at genskabe et smukt hus og leje det ud som traktørsted, restaurant og selskabslokale. Og siden 1. oktober har Meyers drevet Fasangården, der ligger halvejs skjult af store træer i sin egen lille have i parken.

I dag er huset gråt udvendigt og på stort set alle områder ført tilbage til den stil, som hofbygmester og kongelig bygningsinspektør Jørgen Hansen Koch gav det i 1828.

Malmester Kim Juliussen fra Malerhuset Steen Nielsen siger, at det har været en spændende opgave, selv om han også somme tider har været ved at smide det hele fra sig.

– Det er klart, der har været tidspunkter, hvor man næsten fortrød, at man havde vundet opgaven, indrømmer Kim Juliussen.

Det har været, når der skete endnu en forsinkelse på grund af råd og svamp i bjælker, der så måtte skiftes ud, eller den morgen, de kom til arbejdspladsen og hele gårsdagen arbejde lå på gulvet, fordi det jutevæv, der var monteret på de gamle rammer, havde trukket sig og trukket rammen og revet en del af den gamle stuk med ned. Men både han og arkitekt, projektleder Karsten Dambjerg Olsen fra Slots- og Kulturstyrelsen, der har ansvaret for restaureringen, er enige om, at det heldigvis skete, mens arbejdet var i gang, så det nemt kunne rettes op.

GENSKABTE TAPETER

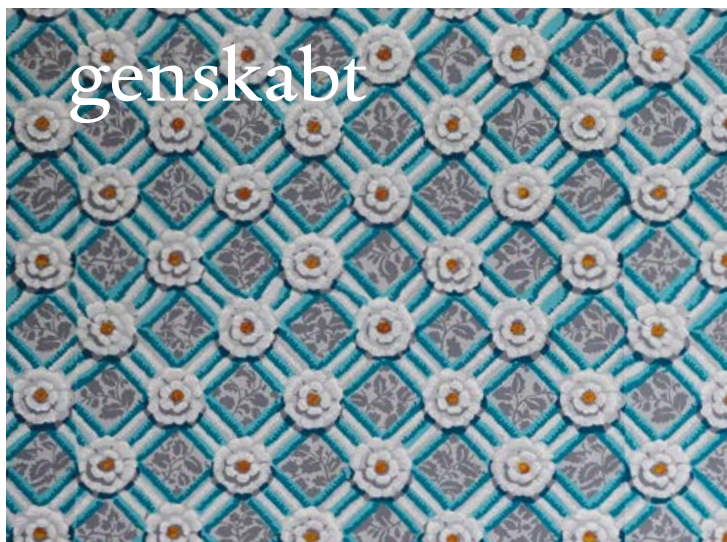
Fire oprindelige tapeter fra 1828 er nu er blevet genskabt og opsat i de rum, hvor de er fundet. To ekstra rum har fået samme tapeter. Hvor de originale tapeter ikke er fundet er rummene malet med limfarve. Tapeterne er alle mønstrede og meget farverige. Dengang var stilen, at træværket var gråt, stuk og lofterne mathvide – malet med mosfarve, der er en blanding af kridt og udtræk fra en særlig type tang. Gulvene er stadig lyse, brede fyrretræsplanker, så det er stadig de farverige tapeter, der giver kulør og karakter til rummene.

Tapeterne er opsat på lærreder, og der er arbejdet intenst på at bevare så mange som muligt.

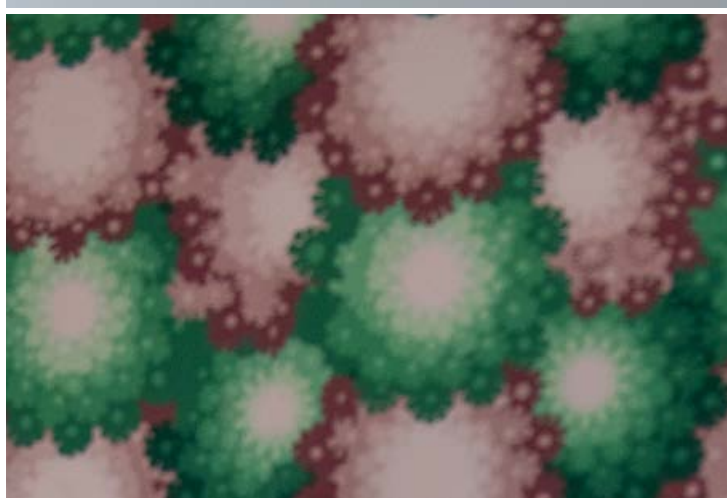
– Mange af de gamle lærreder var helt sprøde, så Slots- og Kulturstyrelsen skulle tage stilling til, hvad vi skulle gøre med dem, siger Kim Juliussen og forklarer, at de gamle lærreder blev rensat af og repareret med silkepapir og grundpapir, inden det nytrykte tapet blev sat op.

– Og de steder, hvor vi har opsat nye lærreder af jutevæv, er de behandlet med benlim. Så rejser fibre sig, vi strammer det op og giver det to lag grundpapir, før vi sætter tapetet op, forklarer Rasmus Ryberg, der har været ansvarlig formand for malerarbejdet.

I Den Gule Stue er et tapet med solgult blomstermønster genskabt. De oprindelige tapeter var bloktrykt, men i dag er der brugt moderne teknik. Det er – som med alle de andre – sket på den måde, at konservatorerne har rekonstrueret dem, ved hjælp af de gamle stumper. Disse er efterfølgende blevet affotograferet og digitaliseret og samlet til hele mønstre præcis som de oprindelige så ud. Afslutningsvis er de printet på specialpapir, så de ligner de gamle bloktrykte.

genskabt

I oktober rykkede Meyers Madbus ind i de restaurerede stuer, hvor blandt andet Oeblenschläger har boet og kongen har haft fasanopdræt. Staten har brugt 29 millioner kroner på restaurering, og derfor skal bygningen være tilgængelig for alle, så der bliver tale om et traktørsted – et uformelt spisested.

VIL BEVARE DET HELE

Både Kim Juliussen og Rasmus Ryberg, er glade for resultatet, selv om de gør opmærksom på, at for eksempel genbrug af de gamle lærreder og rammer betyder, at der er buler og ujævnheder enkelte steder på tapetet. Det er en del af kompromiset, når et hus er fredet og flest mulige gamle materialer skal bevares.

– Der må altid laves kompromisser, for konservatorerne vil jo bevare det hele, siger Kim Juliussen.

En af de ting, der har været meget tidskrævende, har været at rense den originale stuk helt i bund. Den har gennem årene været udsat for alle former for moderne malingstyper både Aloma og plasticmaling ovenpå den originale mathvide mosfarve. At fjerne alle de gamle lag er håndarbejde.

– Pillearbejde, konstaterer Rasmus Ryberg. Han og Kim Juliussen vil ikke røbe deres hemmeligheder om teknikken, men siger dog, at det er noget med at smøre det ind i klister, lade det tørre, så det sprækker. Så kan man møjsommeligt pille det af og nå ned til den rene stuk.

Blandt de mange forskellige materialer, der er brugt gennem årene, er også Rutex og savsmuldstapet. Sidstnævnte sidder så fast, at det ikke kan fjernes uden af ødelægge de gamle lærreder.

– Derfor har vi måttet lade det sidde og slibe det, så det blev jævnt. Det er et tidskrævende håndarbejde, forklarer Rasmus Ryberg og tilføjer, at andre steder har der været tapetseret ovenpå limfarve, så det har været nemt at pille ned.

UTAL AF GAMLE TEKNIKKER

Selv om der har været benspænd undervejs, understreger Kim Juliussen, at det har været en spændende opgave. Ikke mindst fordi der er blevet arbejdet med alle de gamle materialer og teknikker – mosfarver, limfarve, lærreder og linolie, og kakkellovsnicherne er blevet marmorert.

– Men opgaven er ikke så usædvanlig for os. Vi har specialiseret os i de gamle teknikker og har arbejdet med mange restaureringsopgaver, siger han og fortæller, at firmaet også havde malerentreprisen på Frederik VIIIs palæ, der for nogle år siden blev restaureret og nu er bolig for kronprinsparret. I øvrigt det palæ, som Jørgen Hansen Kock i 1827-28 istandsatte for den daværende kronprins, Frederik VI – samtidig med, at han lavede Fasangården til kronprinsens privatsekretær. Fasangården blev på denne vis en samtidig miniudgave af Amalienborgpalæet og med et udtryk, som nu er genskabt.

FOLK PASSER PÅ

Og Karsten Daubjerg Olsen er ikke bekymret for, om tingene lider skade, når folk skal spise middag eller holde sølvbryllup i lokalerne.

– Nej. Vi er selvfølgelig ømme over bygningerne, men fra statens side er det besluttet, at der skal være offentlig adgang til huset. Og det ligger i vores dna, at det skal formidles og nyttiggøres for den brede befolkning, siger han og tilføjer, at erfaringen er, at borgerne behandler stederne godt.

genskab

Træværk var gråt og lofterne var matbrune. I 1828 var det tapeterne, der gav farve til rummet, og de er genskabt ud fra stumper af de oprindelige, der var skjult under op til 16 lag gammelt tapet. Konservatorerne har genskabt de gamle tapetmønstre ud fra småbitte stumper af det gamle tapet og fået dem digitaliseret og trykt, så de ligner datidens bloktryk.

FAKTA: DE VAR MED

- Malerhuset Steen Nielsen A/S har udført malerarbejdet, bistået af stukkatørfirmaet Ove H Svensson & Søn ved Henrik Svensson og Tapetserer Mette Palsteen.
- Hovedentreprenør har været Tømrer- og snedkerfirma Kjell Pedersen Entreprenør A/S

MEST MULIGT GAMMELT

Fasangården ligger i udkanten af Frederiksberg Have på Frederiksberg. Den nuværende bygning er opført på fundamentet af en ældre bygning i 1828. Den tidligere bygning var opført af kong Christian V til fasanopdræt. Den første fasangård blev anlagt i 1682 og nedlagt i 1785, da Frederiksberg Have blev omlagt fra barokhave til romantisk anlæg.

Udfordringen ved at restaurere et fredet hus som Fasangården er, at mest muligt af det gamle skal bevares, selv om det var både nemmere og billigere at sætte nyt op.

Det gælder eksempelvis rammerne med jutevæv, som sidder inderst mod den bare mur og som årenes mange lag tapet sad på. Lærrederne tjente to formål. De gjorde væggene ensartede, smukke og glatte – og de isolerede mod de kolde mure. Dengang brugte man ikke hulmursisolering, og huset var udelukkende opvarmet med kakkelovne og kaminer. Siden er der opsat radiatorer og de forbliver, selv om de ikke tilhører 1828-interiøret.

På samme måde er der indgået enkelte andre kompromisser, for man kan ikke undvære stikkontakter, moderne toiletter, dørpumper, og brandmeldere. Den slags er ikke camoufleret, for de er en nødvendig del for at gøre huset brugbart til dets nye formål.

I køkkenet er det store, gamle ildsted bevaret, men der er moderne hvide fliser på væggene og indbygget en varemåler, så serveringspersonalet ikke skal løbe op ad trappen med den varme mad.

GENSKABTE TAPETER

Restaureringen har kostet 29 millioner kroner og skulle have været færdig i 2019, men blev meget forsinket, fordi bygningen var mere angrebet af råd og svamp end forventet.

Fasangården har været fredet siden 1973.

DANSKE MALERMESTRE INDKALDER ANSØGNINGER TIL FARVEPRISEN 2021

NÅR FARVERPRISEN BLIVER UDDALT I MAJ 2021, ER DET 15. GANG, DANSKE MALERMESTRE OG KIRSTEN OG FREDDY JOHANSENS FOND UDDELER PRISEN TIL ET BYGGERI, HVOR FARVERNE ER I CENTRUM.

Lige nu er det selvfølgelig svært helt at forestille sig, men foråret skal nok komme. Med foråret følger Farveprisen; det er selvfølgelig et stykke ude i fremtiden – vi mangler endnu godt tre uger, før end de mørke timer topper og lyset langsomt vender tilbage med vintersolhvervet den 21. december.

Ikke desto mindre er det ved at være tid til at begynde at tænke i farve og overveje, om der i årets løb ikke har været et projekt, der på afgørende vis har gjort en farverig forskel. Er det tilfældet, er det ved at være tid til at indstille projektet til Farveprisen 2021.

Det er 15. gang prisen, som er på 150.000 kroner bliver uddelt. Prisen er indstiftet af Danske Malermestre og Kirsten og Freddy Johansens Fond for at sætte fokus på farver i vores byggeri, der hvor vi bor, lever og arbejder – i omgivelserne og vores hverdag.

I år vandt billedkunstneren Malene Bach for en farvesætning af Lundehusskolen i Emdrup ved København, hvad man kan se mere til først i dette nummer af De Farver.

ANSØGNING TIL FARVEPRISEN

Ansøgning til Farveprisen 2021 skal være Danske Malermestre i hænde senest mandag 1. februar kl. 12.00. Ansøgningen til prisen skal indeholde en beskrivelse og en visualisering af det konkrete projekt, hvor baggrund og tanker bag farvesætningen fremgår. Det er desuden vigtigt at huske, at der skal være offentlig adgang til det konkrete projekt, for at komme i betragtning til prisen.

Prisoverrækkelsen finder sted tirsdag 12. maj 2021.

Læs mere om farveprisen på www.malermestre.dk.

**FARVE
PRISEN
2021**

Næste nummer

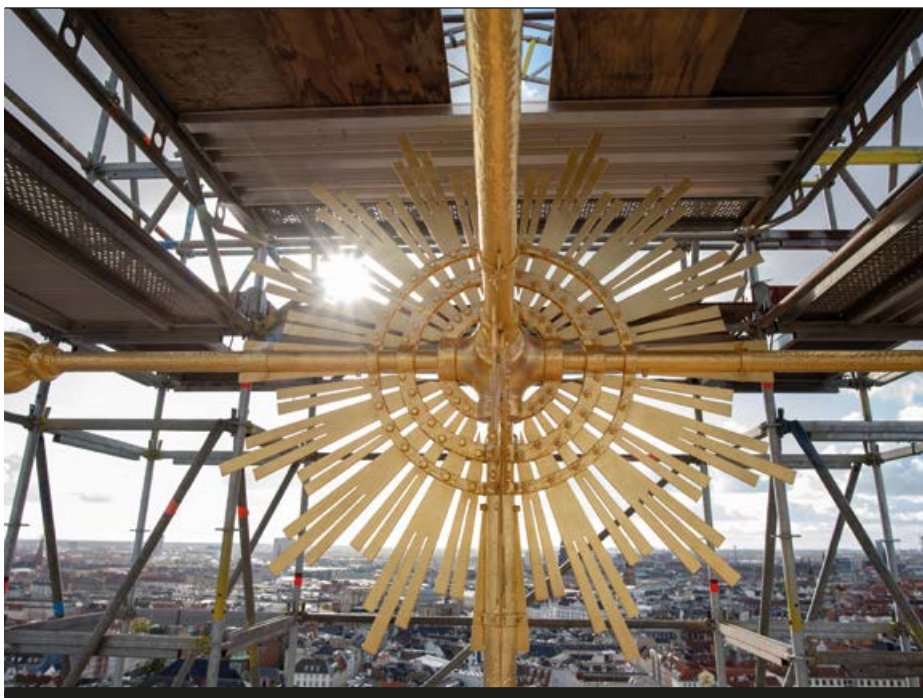
Lys på farverne

Kulørt museum

Forgylt lanterne

Fanø er ikke Danmarks vestligste punkt, men det er tæt på. Og vi skal vestpå i næste nummer af De Farver – til Fanø Krogaard på Langelinie i Nordborg. Den gamle Kgl. Privilegerede Kro fra 1684 har overstået en forvandling og står nu nyistandsat og med blandt andet helt nye, autentiske værelser. De hvide strande på øen og det omgivende vand spejler lyset, og netop lyset var en udfordring, da krogården skulle males; en ting var nemlig, hvordan farverne så ud på et farvekort, noget helt andet når de blev malet på vægge og paneler.

Afstand fra Fanø Krogaard og til det vestligste punkt, Blåvands Huk, er omkring 20 kilometer i fugleflugt, turen går østover til Odense og Fyns Militærhistoriske Museum. Her ligger tunge uniformer i tykke materialer, medaljer, geværer og mange andre genstande fra krigstider ligger til skue i museets montre. Museet er nyrenoveret – og i flere farver end oprindeligt tiltænkt. Da arbejdet stod for at begynde, var planerne blot at male museet hvidt. Sådan endte det heldigvis ikke, og museet står i dag i okker, aubergine, rosa og gulgrøn.

Om Farveprisen går til øst eller vest, ved vi af gode grunde ikke endnu. Men sikkert er det, at vi også i næste nummer præsenterer en vinder af Farveprisen. Og vi præsenterer også spiret på Marmorkirken, eller Frederikskirken, som den rigtigt hedder, i hjertet af den gamle Frederiksstad i København, som står nyforgylt og glimter i solens stråler. I 80 meters højde har malerne lagt 24 karat bladguld på kirkens lanterne, som toppen af den udvendige kuppel hedder. Vejr og vind havde slidt det gamle guld fuldstændig, men efter seks måneders arbejde, stråler toppen af kirken, som er fra 1749, igen.

Se selv i det næste nummer af De Farver.

Fejl på tømrerens gipsvæg bliver ikke malerens ansvar, blot fordi han er gået i gang med at male. Men mange tror fejlagtigt, at det hænger sådan sammen.

Hvem har ansvar for fejl?

Mange tror, at de automatisk overtager ansvaret for en overflade, så snart de har sat penslen til en flade. Men sådan hænger det ikke sammen.

Tekst: Afdelingschef Lilian Bech – Foto: Brian Rasmussen.

Danske Malermestre er i flere sager stødt på uenighed blandt byggeledelsen og de enkelte entreprenører om, hvem der bærer ansvaret for de enkelte entreprenørers proceskontrolskemaer/aflevering af arbejder. I vores optik er der ingen tvivl om, at det naturligvis er entreprenøren selv. Men hvad så, hvis der af en eller anden grund opstår uenighed?

Vores holdning er den, at byggeledelsen bør samle de enkelte entreprenørers proceskontrolskemaer som et bevis på, at der er leveret de ydelser, der har været angivet og bestilt i udbudsmaterialet. Efter at have modtaget proceskontrolskemaet bør byggeledelsen gå en runde på byggepladsen med entreprenøren for derved at sikre, at det udførte arbejde og proceskontrolskemaet le-

Forpligtelsen til at føre tilsyn med alle håndværksgruppers arbejde ligger hos bygherren. Derfor overtager maleren naturligvis heller ikke ansvaret for, at andre håndværkeres arbejde ikke har levet op til udfaldskravene der gælder for den pågældende. Hellere ikke selv om han er begyndt at arbejde.

ver op til de faktiske forhold. Samtidig sikres det, at bygherren har fået, hvad han har bestilt og betaler for.

Åbenbare fejl

Men vi oplever gang på gang, at vores medlemmer fejlagtigt tror, at de har overtaget hele ansvaret for underlagets tilstand, blot fordi de med en pensel eller lignende har berørt et givent underlag. Og det er en skrøne. Som malermester bærer man udelukkende ansvaret i de tilfælde, hvor der kan konstateres fejl og mangler ved underlaget, som er åbenbare og bør være påtalt inden malearbejdet er begyndt.

Dog vil det normalt være en del af den almindelige kvalitetssikring, at man som malermester kontrollerer dels at underlaget, ud fra en malerfaglig betragtning, er egnet til den aftalte behandling, og dels at underlaget svarer til de aftalte forudsætninger. Men denne gennemgang er ikke ensbetydende med, at man som malermester overtager hele ansvaret for underlaget.

Og at man, inden arbejdet går i gang, peger på fejl og mangler, man som maler har viden og forudsætning for at opdage og påpege, er altså ikke det samme, som at man

skal foretage en tilbundsgående undersøgelse af en overflade, før man går i gang.

Med andre ord er malermesteren alene forpligtet til at påpege åbenbare og synlige fejl og mangler i de tilfælde, hvor de er overset af bygherrens tilsyn. Når det gælder fugtmålinger stiller sagen sig dog lidt anderledes, da man som malermester i visse tilfælde skal foretage disse som en naturlig del af arbejdet.

Overtager ikke tilsyn

Det er altså vigtigt at holde fast i, at malermesteren ikke overtager tilsynets pligt til at føre kontrol med byggeriet. Derfor overtager man naturligvis heller ikke ansvaret for, at andre håndværkeres arbejde ikke har levet op til de udfaldskrav, der gælder for de pågældende håndværkeres arbejde – heller ikke selvom man er begyndt på sit arbejde og har sat penslen til væggen. SMVDanmarks juridiske afdeling har dog tidligere slået fast, at man som malermester skal påpege de fejl og mangler, som man med en almindelig malerfaglig viden kan påpege. Men der kan være mangler ved et givent underlag, som man som maler ikke kan konstatere, og som man derfor ikke kan hæfte for.

Sagkyndige kvalifikationer

Danske Malermestres Faglig tekniske afdeling oplever mange sager, hvor vores medlemmer ikke kan få lov til at aflevere malerarbejdet på grund af påståede fejl eller mangler.

Antallet er stærkt stigende og ikke geografisk bestemt, men jævnt fordelt over hele landet. I flere tilfælde er malerfirmaerne afkrævet dagbod, fordi afleveringen bliver udsat som følge af omfanget af påstået fejl og mangler.

Danske Malermestre har eksempler på, at vi ved en gennemgang af de påståede fejl og mangler, i 90 pct. af tilfældene ikke har kunnet få øje på de disse.

En mulig forklaring kan være, at de personer, som af bygherren bliver sat til at gennemgå det færdige malearbejde for fejl og mangler, ikke har de nødvendige kvalifikationer. Danske Malermestres holdning er i dette tilfælde, at ligesom vi ikke synes, det ville være i orden, hvis vores syns- og skøns-mænd skulle bedømme murerarbejde, synes vi heller ikke, at malearbejdet skal bedømmes af »sagkyndige« uden de nødvendige malerfaglige kvalifikationer.

Det bør desuden være en selvfølge, at malearbejdet bliver bedømt efter de retningslinjer, som er beskrevet i pjecen »Visuel bedømmelse af malerarbejde«. Pjecen er udgivet i fællesskab af Danske Malermestre, Dansk Byggeri, Teknologisk Institut og Maleteknisk Rådgivning, og det er således byggeriets parter, der står bag.

Danske Malermestre kan heller ikke sige sig fri for en mistanke om skjulte økonomiske motiver blandt de mange markeringer af påståede fejl og mangler ved malearbejdet. Danske Malermestre kan nemlig konstatere, at denne type klager over fejl og mangler oftest forekommer i et højt antal, når en række af huse eller lejligheder i en bebyggelse ikke er solgt eller udlejet. Helt modsat er listen over påstået fejl og mangler væsentligt mindre i de boliger – af præcis samme type – som er solgt/udlejet.

Vores holdning er naturligvis, at vores medlemmer skal aflevere så mangelfrit som muligt. Og er der fejl og mangler, skal de rettes. Ingen tvivl om det. Men alene det, at der kan opstå tvivl om forklaringerne bag de mange påståede fejl og mangler, er stærkt bekymrende.

Det er uanset om de er økonomisk begrundet eller skyldes mangelfulde kvalifikationer.

Forventet udfald

Hvad kan du forvente af en given MBA-behandling?

Danske Malermestre har netop udgivet paradigmet Forventet udfald. Paradigmet samler seks af de underlag i byggeriet, der oftest behandles af malerfaget, og viser overfladen til de relevante udfaldskrav. Fra dækket til dækket, lukket, glat og helt frem til glat, jævnt og udfyldt flade. Alle behandlinger vises med forstørret tværsnit af underlaget før behandling og til den færdige overflade.

Paradigmet »Forventet udfald« er oprindeligt udarbejdet af Malerfagets forsøgsstation i Danmark, som blev stiftet i 1917 af Københavns Malerlaug. Tanken bag paradigmet var ønsket om at skabe en større fælles forståelse af ind- og udfaldskravene for malerarbejdet.

Det er det samme ønske, der ligger bag den nye udgivelse.

Sekretariatet bag mba

Lilian Bech

Lilian Bech: Afdelingsleder af Faglig teknisk afdeling. Uddannet bygningsmaler, malerfagets videregående uddannelse fra Odense og har været tilknyttet malerbranchens forskellige grene siden 1977.

E-mail: lb@malermestre.dk

Allan Brohus

Allan Brohus: Kontorchef i Aarhus og konsulent i Faglig-teknisk afdeling. Uddannet bygningsmaler, malerfagets videregående uddannelse fra Aarhus og har været tilknyttet malerfaget siden 1983.

E-mail: ab@malermestre.dk

Sekretariatet tog allerede i 1999 initiativet til et nyt beskrivelsesværktøj til vedligehold og renovering af malearbejde. Baggrunden for dette tiltag var, at det gang på gang viste sig, at anvisninger til egentlige renoveringsopgaver ikke fandtes.

Udbydere af malearbejde var henvist til selv at forsøge at bygge nogle systemer op, som i mange tilfælde ikke levede op til det forventede, hvilket ret ofte gav anledning til tvister udbydere og udøvere imellem. Siden viste det sig, at en del udbydere efterspurgt nybehandlingsanvisninger opbygget efter samme princip. Det har Malerfagets Oplysningsråd nu fået udarbejdet i en virtuel udgave af MBA, hvor malearbejde beskrives på en let, hurtig og præcis måde, så det er blevet let at undgå fejl i malebeskrivelser.

Beskrivelsesværktøjet vedligeholdes og udbygges af MBA-sekretariatet og eventuelle spørgsmål og ideer kan stilles til Lilian Bech og Allan Brohus.

DeFarver – et blad fuld af nuancer ...

Danske Malermestre inspirerer
og spreder farverige oplevelser i
blad efter blad efter blad ...

